

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LOKALNE AKCIJSKE GRUPE MARINIANIS 2014-2020

V6, I5

Ovaj projekt sufinanciran je sredstvima Europske Unije iz Europskog fonda za poljoprivredni razvoj, Podmjera 19.1. „Pripremna pomoć“ u okviru Mjere 19 „LEADER – CLLD“ – LAG Marinianis iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.,

Udio sufinanciranja 90% EU, 10% RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

Sadržaj

---

1. Osnovne značajke područja LAG-a	1
1.1 Opće zemljopisne značajke područja	1
1.1.1 Položaj i granice područja.....	2
1.1.2 Geomorfološke značajke.....	2
1.1.3 Klimatske značajke područja	2
1.1.4 Prirodna baština LAG-a	2
1.1.5 Kulturno- povijesna i tradicijska baština	3
1.1.6 Stanje društvene i komunalne infrastrukture	4
1.2 Gospodarske značajke područja LAG-a	9
1.2.1 Tržište rada.....	13
1.3 Demografske i socijalne značajke područja	14
2. Analiza razvojnih potreba i potencijala LAG-a, uključujući SWOT analizu	18
2.1. SWOT analiza.....	21
3. Opis ciljeva LRS te integriranog i inovativnog karaktera LRS uključujući jasne i mjerljive pokazatelje za izlazne pokazatelje ili rezultate.....	24
3.1. Ciljevi, mjere i tipovi operacija LRS za područja LAG-a temeljeni na mogućnostima PRR 2014 – 2020.....	26
3.2 Opis mjera uključujući definiranje korisnika, kriterija prihvatljivosti	31
3.3 Opis tema planiranih projekata suradnje i način odabira projekata suradnje	31
3.4. Inovativan i integrirani karakter LRS	32
3.5 Usklađenost sa nadređenim strateškim dokumentima.....	34
3.6 Opis odabira projekata na razini LAG-a.....	35
4. Opis uključenosti lokalnih dionika u izradu LRS	37
4.1 Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS i primjena načela „odozdo prema gore“	37
4.2 Opis partnerstva	38
5. Akcijski plan provedbe LRS	40
6. Način praćenja i procjene provedbe LRS.....	40
6.1 Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRS	41
6.2 Opis procjene LRS.....	42
7. Opis sposobnosti provedbe LRS	43
7.1 Povijest organizacije i dosadašnja iskustva LAG-a u provedbi projekata.....	43
7.2 Kapaciteti za provedbu LRS	44
7.2.1 Ljudski kapaciteti za provedbu LRS	44

7.2.2 Financijski kapaciteti za provedbu LRS i financiranje rada LAG-a.....	46
8. Financijski plan	47
9. Dodaci	49

Napomena:

Ova strategija (V6, I5) predstavlja petu izmjenu Lokalne razvojne strategije LAG-a Marinianis, sukladno regulatornom okviru za provedbu LEADER/CLLD-a u okviru Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. (Pravilnicima, NN 96/17, 53/18, 91/19, 37/20, 31/21) te Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5780 potpisanim između LAG-a i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju s pripadajućim Aneksima br. 5780/1 i 5780/2. Ova izmjena je provedena zbog realoakcije te radi uvećanja dodijeljenih sredstava odabranom LAG-u u okviru produžetka trajanja odnosno tzv. prijelaznog razdoblja provedbe Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. na 2021.-2022 godinu¹.

---

¹ Napomena: Produženje trajanja Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za prijelazno razdoblje 2021.-2022., s realizacijom do 2025., definirano je za sve zemlje članice EU temeljem Uredbe (EU) 2020/2220.

Popis kratica:

AGRONET	elektronička aplikacija namijenjena za pomoć poljoprivrednim gospodarstvima i ostalim korisnicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi
ARKOD	Sustav identifikacije zemljišnih parcela
APPRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju eng. <i>Community Led Local Development</i> - Lokalni razvoj vođen lokalnom zajednicom
CLLD	eng. <i>Common Monitoring and Evaluation Framework</i> – Okvir za praćenje i vrednovanje
CMEF	eng. <i>Common Monitoring and Evaluation System</i> – Sustav za praćenje i vrednovanje
CMES	vrednovanje
DZS	Državni zavod za statistiku
EU	Europska unija eng. <i>European Network for Rural Development</i> ; hrv. Europska mreža za ruralni razvoj
ENRD	eng. <i>European LEADER association for Rural Development</i> ; hrv. Europska LEADER asocijacija za ruralni razvoj
ELARD	LEADER asocijacija za ruralni razvoj
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESI	Europski strukturni i investicijski fondovi
ha	hektar = 10.000 m ²
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
JLS	Jedinica lokalne samouprave
kW	kilo Watt
LAG	Lokalna akcijska grupa (skupina) fran. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale</i> -
LEADER	Program Europske unije za razvoj ruralnih područja
LRS	Lokalna razvojna strategija
mnv	metara nadmorske visine
MP	Ministarstvo poljoprivrede
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
MT	Ministarstvo turizma
MW	Mega Wat
NN	Narodne novine Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (fran. <i>Nomenclature des unités territoriales statistiques</i>)
NUTS	Hijerarhijski sustav za identifikaciju i klasifikaciju prostornih jedinica za potrebe službene statistike u zemljama članicama Europske unije.
NZRC	Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PRR	Program ruralnog razvoja
RH	Republika Hrvatska
TIC	Turističko-informativni centar
TZ	Turistička zajednica
UNESCO	Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu
UTMP	Upravljačko tijelo Ministarstva poljoprivrede za upravljanje PRR

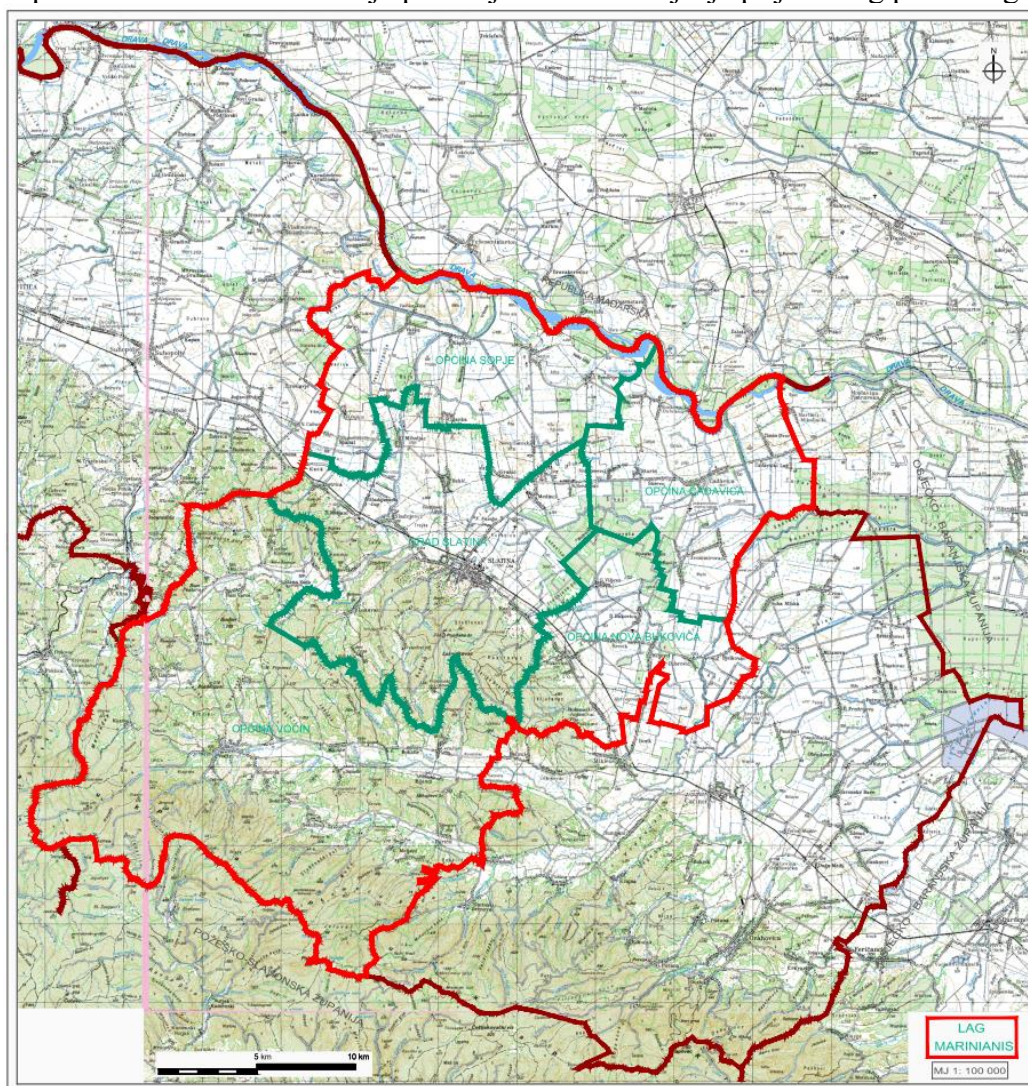
VPŽ	Virovitičko-podravska županija
ZEF	Zadruga za etično financiranje
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika EU
ŽRS	Županijska razvojna strategija

1. Osnovne značajke područja LAG-a

1.1 Opće zemljopisne značajke područja

U obuhvat LAG-a Marinianis ulazi pet jedinica lokalne samouprave, odnosno Grad Slatina i općine: Čađavica, Nova Bukovica, Sopje i Voćin. Područje LAG-a zauzima površinu od 747,38 km² što čini 37% ukupne površine Virovitičko-podravске županije. Broj stanovnika na području LAG Marinianis iznosi 22 168 ili 26,1% ukupnog broja stanovnika Županije. Stanovništvo je raspoređeno u 65 naselja. Prosječna gustoća naseljenosti iznosi 31 st./km² što upućuje na znatno rjeđu naseljenost nego u drugim područjima Županije (42 st./km²) i u Republici Hrvatskoj (75,8 km²). (Popis naselja u LAG-u nalazi se u Dodatku 1.)

Cijelo područje administrativno pripada Virovitičko-podravskoj županiji (NUTS-3), njezinu istočnom dijelu, i Panonskoj statističkoj regiji² (NUTS-2). Na sjeveru je prirodno omeđeno rijekom Dravom, na jugu brdskim područjima Papuka (954 mnv) i Krndije (792 mnv). Granice prema zapadu i istoku nemaju prirodnu među. Otvorenost prema bilogorskoj Podravini na zapadu i ravnici na istoku daje području LAG-a obilježja prijelaznog prirodnog prostora.

Slika 1. Područje LAG-a Marinianis. (Izvor: LAG Marinianis)

² Napomena: Izmjena provedena radi usklađenja sa Nacionalnom klasifikacijom statističkih regija 2021. (HR NUTS 2021.), NN 125/19.

1.1.1 Položaj i granice područja

Granice područja LAG-a Marinianis na sjeveru obuhvaćaju državnu granicu s Mađarskom, na jugu granicu s Požeško-slavonskom županijom, na zapadu s Bjelovarsko-bilogorskom županijom te općinom Suhopolje (VPŽ). Na sjeverozapadu, prostor LAG-a graniči s općinom Gradina (VPŽ), na istoku s općinom Crnac (VPŽ) i općinom Podravska Moslavina (Osječko-baranjska županija) te na jugoistoku s općinom Čačinci (VPŽ). Položaj LAG-a Marinianis osigurava pretpostavke za međužupanijsku suradnju, suradnju s graničnim LAG-ovima (LAG Virovitički prsten, LAG Papuk, LAG Bilogora-Papuk, LAG Karašica i LAG Papuk-Krndija) te prekograničnu suradnju s Mađarskom.

1.1.2 Geomorfološke značajke

Prostor koji zauzima LAG Marinianis se može podijeliti na sjeverni, nizinski i južni, brdoviti dio (obronci Papuka). Reljef, koji prati smjer istok-zapad, odredio je raspored naselja i hidrografske mreže. Visinski raspored prostora se je u rasponu od 100-120 metara nadmorske visine u dravskoj nizini do 863,5 mnv (Crni vrh). Nizinski dio je nastao pod utjecajem akumulacijsko-erozijskog djelovanja rijeke Drave i njenih pritoka, te eolskih utjecaja, zbog čega se na ovom području javljaju naslage šljunka, pijeska i fluvijalnog prapora. Brdski dio, kojeg čini Papuk, je asimetričnog izgleda, a u njegovu sastavu prevladavaju glinoviti i grafitični škriljevci, filiti i vapnenački pješčenjaci.

1.1.3 Klimatske značajke područja

Klimatske značajke su uvjetovane prostornim položajem, pa na području LAG-a Marinianis dominira svježja kontinentalna klima, s hladnim i vlažnim zimama te dugim i suhim ljetima. Najhladniji mjesec je siječanj, a najtopliji srpanj. Količina oborina je nešto viša od prosjeka Republike Hrvatske (800-1000 mm padalina godišnje).

1.1.4 Prirodna baština LAG-a

Na području LAG-a Marinianis se osobito prirodnom vrijednosti ističu Regionalni park Mura-Drava i Park prirode Papuk. Područje LAG-a Marinianis obuhvaća dio Regionalnog parka prirode Mura-Drava koji se odlikuje najvišom stopom biološke raznolikosti. Na području Regionalnog parka, u okviru naselja Noskovačka Dubrava, koje pripada LAG-u, uspostavljen je Informacijsko-edukacijski centar koji je ujedno i sjedište Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravske županije. Područje LAG-a ulazi u prostor Parka prirode Papuk preko općine Voćin na čijem području se nalazi posebno zaštićen geološki lokalitet Rupnica (prvi zaštićen geološki spomenik prirode u Hrvatskoj, zaštićen još 14.10.1948.). Lokalitet je poznat po jedinstvenom stupastom lučenju vulkanskih stijena, što je jedinstvena geološka pojava u Hrvatskoj. Stijene su okamenjena lava pradašnjeg vulkana koji je nekad postojao na Papuku. Rupnica je jedan od lokaliteta radi kojih je to područje postalo prvi UNESCO-v Geopark u Republici Hrvatskoj (2011.). Papuk ima status parka prirode od 1999. godine jer se odlikuje jedinstvenim geološkim značajkama, te iznimnom krajobraznom i biološkom raznolikosti. Estetske, ekološke, turističko-rekreacijske, odgojno-obrazovne i kulturno-povijesne značajke Parka Papuk nisu valorizirane na odgovarajući način. Zaštićenim prirodnim područjima na području LAG-a upravljaju javne ustanove čiji rad otežavaju nedovoljni financijski, tehnički, ljudski i drugi kapaciteti. Na području LAG-a postoje i pojedinačni zaštićeni prirodni lokaliteti kao što su spomenici parkovne arhitekture u Voćinu, park u Višnjici (općina Sopje) i skupina stabala u Noskovačkoj Dubravi (općina Čađavica), stablo mamutovca (lat. *Sequoia gigantes*) i park u Slatini, Park-šuma Turski grad Medinci i Hrastik Kozice.

U okviru SCI³ područja NATURA 2000 u LAG-u Marinianis zauzimaju 12.369,68 ha ili 16,55% površine LAG-a, a SPA područja⁴ zauzimaju površinu od 12.443,48 ha ili 16,65% površine. S obzirom da se ove dvije razine zaštite dijelom preklapaju zaštićena površina NATURA 2000 u LAG-u Marinianis iznosi 12.533,83 ha ili 16,77%. Svim područjima u kategoriji nacionalne zaštite i područjima NATURA 2000 na prostoru LAG-a upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Virovitičko-podravske županije i Javna ustanova „Park prirode Papuk“. Osobito su vrijedna močvarna područja uz rijeku Dravu koja su značajna za gniježđenje divljih pataka, gnjuraca, crne liske i drugih ptica (npr. Predrijevačka i Sopjanska bara u općini Sopje). Prirodne vrijednosti i biološka raznolikost područja LAG-a predstavljaju bogatstvo koje treba dodatno istražiti, održivo koristiti i zaštititi usvajanjem i provođenjem odgovarajućih mjera za zaštitu okoliša i krajobraza na lokalnoj razini. (Popis Natura 2000 područja, s pripadajućom kartom, nalazi se u Dodatku 2.)

Na području LAG-a su zastupljene šume gospodarske, posebne i općekorisne namjene. Šume su, uglavnom, rasprostranjene uz obale rijeke Drave i na brdskom području južno od Slatine. na ukupnoj površini od 26.000 ha što čini 38% ukupnih šumskih površina u VPŽ. U strukturi šuma gospodarske namjene dominiraju šumske zajednice hrasta lužnjaka, jasena i graba uz poljoprivredna zemljišta i rijeku Dravu. Zakonska regulativa i sustav upravljanja šumama s državne razine otežavaju korištenje njihovih gospodarskih potencijala u proizvodnji energije iz šumske biomase i stvaranju radnih mjesta. U 2015. godini ishođene su dvije građevinske dozvole za gradnju energana na šumsku biomasu snage 4,5 MW i 2,96 MW u Gradu Slatini, u kojima će se zaposliti pedesetak radnika. U sjevernom dijelu, uz rijeku Dravu, je najveća zastupljenost šuma vrbe i topole. Uz rijeku Dravu se nalaze i šume posebne namjene čije sastojine su pogodne za znanstvena istraživanja, no ona se ne provode sustavno. Općekorisne funkcije šuma se odnose na zaštitu tla od erozija, bujica i poplava, rekreativno-turističku funkciju i staništa biljnog i životinjskog svijeta. Šume su podložne bespravnoj eksploataciji i sječi zbog čega je potrebno primjenjivati mjere racionalnog i održivog upravljanja šumskim bogatstvom LAG-a.

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Nedovoljna valorizacija odgojnih, rekreacijskih, turističkih i drugih vrijednosti lokaliteta prirodne baštine (npr. Parka prirode Papuk, Regionalnog parka Mura-Drava)	Jačati inicijative za održivo korištenje odgojnih, rekreacijskih, turističkih i drugih vrijednosti prirodne baštine
Ograničena istraživanja i proučavanje prirodne baštine	Poticati istraživanja i proučavanje prirodne baštine
Neodrživo upravljanje gospodarskim potencijalima šumskog bogatstva	Unaprijediti korištenje gospodarskih funkcija šuma u svrhu proizvodnje energije iz obnovljivih izvora
	Povećati zaštitu prirodne baštine jačanjem kapaciteta javnih ustanova

1.1.5 Kulturno- povijesna i tradicijska baština

Na području LAG-a je evidentirano ukupno 32 kulturna dobra, od čega je najviše, njih 16, na području Grada Slatine, 3 u općini Čačavica, 4 u općini Nova Bukovica i po 3 u općinama Sopje i 6 u Voćinu. U strukturi kulturnih dobara prevladavaju nepokretna kulturna dobra (87,5%). Na području LAG-a Marinianis se nalazi 38,35% svih nepokretnih kulturnih dobara na području VPŽ⁵.

³ Engl SCI hrv. POVS – područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove, odnosno područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih tipova od interesa za Europsku uniju, DZZP, 2015

⁴ Engl SPA, hr. POP – područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti, DZZP, 2015

⁵ Popis registriranih kulturnih dobara na području LAG Marinianis se nalazi u Dodatku 3.

Od povijesnih građevina koje zahtijevaju posebnu brigu i održivo korištenje ističe se zgrada Stare škole u Slatini u kojoj je, nakon obnove 2009. godine, smješten Zavičajni muzej Slatina sa zbirkama prirodne, materijalne i duhovne kulturne baštine, te Zbirka Milka Kelemena i Spomen soba Domovinskog rata. U Slatini je smješten i Dvorac Drašković koji ima značajan potencijal za uključenje u turističku ponudu. Dvorac je u privatnom vlasništvu, a njegovu obnovu onemogućuje otežan pristup sredstvima pomoći za unapređenje kontinentalnog turizma. U središtu Slatine je povijesni kompleks obiteljskog posjeda Schaumburg-Lippe, u kojem je proizveden prvi hrvatski šampanjac. Posjed se danas koristi kao vinarija i restoran, te nije dovoljno promoviran niti uključen u kulturno-turističku ponudu. Jedini zaštićeni spomenik graditeljske baštine na slatinskom području je zgrada Žitnice u Gornjem Miholjcu, koja je u vlasništvu Grada Slatine. Objekt od posebnog značaja na području LAG-a Marinianis je Ljetnikovac Grofa Draškovića star 200 godina, smješten na području regionalnog parka Mura-Drava u Noskovačkoj Dubravi. Sakralni objekti na području LAG-a datiraju uglavnom iz novijeg doba (19. i 20. stoljeće), te su važan element identiteta ovog područja. Najznačajniji sakralni objekti obuhvaćaju zaštićene crkve, te kapelice i zvonike.

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Nedovoljna briga o kulturnoj baštini i slabo korištenje kulturnih objekata u funkciji razvoja kulturnog turizma	Unaprijediti upravljanje kulturno-povijesnom baštinom i razvijati programe i aktivnosti za jačanje njezinog održivog korištenja u svrhe obogaćivanja ponude kulturnog turizma

1.1.6 Stanje društvene i komunalne infrastrukture

1.1.6.1 Društvena infrastruktura, organizacije civilnog društva

U ovom se dijelu, u okviru društvene infrastrukture, razmatraju zdravstvena zaštita, socijalna skrb, sport i civilno društvo. Obrazovna i kulturna infrastruktura su sadržane unutar poglavlja 1.3.

Zdravstvenu zaštitu na području LAG-a karakterizira neravnomjerna prostorna pokrivenost i nepristupačnost usluga za pojedine društvene skupine (npr. starije stanovništvo). Usluge primarne zdravstvene zaštite provodi osam ispostava ambulantni Doma zdravlja VPŽ (u Čeralijama, Čađavici, Novoj Bukovici, Slatini, Sopju, Vaškoj i Voćinu). Zdravstvena zaštita je najkvalitetnije organizirana na području grada Slatine, gdje, uz Dom zdravlja, postoji i 20 privatnih primarnih i specijalističkih zdravstvenih ordinacija te ispostava Zavoda za javno zdravstvo VPŽ. Na području LAG-a Marinianis Grad Slatina ima najbolju pokrivenost ljekarničke djelatnosti (3 ljekarne), Općina Čađavica ima jednu ljekarnu, dok u ostalim općinama LAG-a nema niti jedne ljekarne (Nova Bukovica, Sopje i Voćin). Pojedine ambulante zahtijevaju obnovu i nadogradnju kako bi se osiguralo pružanje kvalitetne zdravstvene zaštite (npr. u Čađavici, Sopju). Broj liječnika na području LAG-a se prosječno kreće u odnosu 1 liječnik na 1000 stanovnika što nije zadovoljavajuće u odnosu na potrebe. Usluge bolničke zdravstvene skrbi na području LAG Marinianis se ne pružaju. Najbliže bolničke ustanove su Opća bolnica u Virovitici i Klinički bolnički centar Osijek. Neodgovarajuća povezanost područja LAG-a i gradskih središta brzim cestovnim prometnicama otežava dostupnost bolničke zdravstvene zaštite.

U području institucionalne **socijalne skrbi** djeluju Centar za socijalnu skrb Slatina i Dom socijalne skrbi za starije i nemoćne „Zdenka“ u Slatini, jedina takva institucija na području LAG-a. Na području grada Slatine u planu je izgradnja još jedne ustanove za smještaj starih i nemoćnih osoba, čime će se povećati institucionalni kapaciteti u sustavu socijalne skrbi. Na

području općina LAG-a postoje udomiteljske obitelji koje pružaju usluge socijalne skrbi starima i nemoćnima.

Na području LAG-a Marinianis djeluje 27 sportskih udruga, od čega ih je 27 na području Grada Slatine, a 9 na području općina u sastavu LAG-a. Sportski klubovi s područja Grada Slatine su udruženi u Zajednicu športskih udruga Grada Slatine koja ima oko 1.700 registriranih članova sportskih klubova i športaša rekreativaca. Prema vrsti, najzastupljeniji su nogometni sportski klubovi. Na području LAG-a ne postoje zadovoljavajući uvjeti za razvoj športa, a športski sadržaji su ograničeni zbog nedostatne sportske infrastrukture i opremljenosti sportskih dvorana (potrebna je rekonstrukcija glavne gradske dvorane s tribinama – Sportska dvorana SŠ Marka Marulića Slatina). Pojedine općine unutar LAG-a nemaju sportsku dvoranu (npr. Općina Sopje).

Područje LAG-a Marinianis se **odlikuje zastupljenošću velikog broja udruga**, od čega prevladavaju udruge registrirane u području kulture. Udruge i kulturno-umjetnička društva su nositelj zajedništva, očuvanja tradicije, lokalnog identiteta i folklor kroz organizaciju i promociju kulturnih manifestacija. Najznačajnije kulturne manifestacije koje organiziraju kulturne udruge s područja LAG-a se odnose na međunarodni glazbeni festival Dani Milka Kelemena, smotre folklor i druge pučke svečanosti, a ostvaren je i visok stupanj suradnje s kulturnim udrugama iz drugih područja Hrvatske. Osobit značaj udruga za ukupni razvoj proizlazi iz njihove uspješnosti u pripremi i provedbi projekata financiranih iz fondova Europske unije i drugih izvora financiranja

Kulturne aktivnosti u općinama odvijaju se u sklopu **mjesnih domova ili domova kulture**. Središnje mjesto kulture na području LAG Marinianis je grad Slatina, u kojem su smještene najznačajnije ustanove u kulturi. To su Zavičajni muzej Grada Slatine, Gradska knjižnica i čitaonica s fondom od 34.000 primjeraka knjižne i neknjižne građe, kino i kazalište. Zavičajni muzej Grada Slatine raspolaže fundusom od oko 10.000 primjeraka muzejske građe koji čine zbirke iz različitih vremenskih razdoblja. Za područje LAG Marinianis je najznačajnija muzejska zbirka iz 19. i prve polovice 20. stoljeća kad je područje LAG-a doživjelo značajan razvojni zamah. Posjećenost Zavičajnog muzeja se u najvećoj mjeri svodi na organizirane posjete školske djece (oko 3.000 posjeta godišnje). Kino u Slatini je obnovljeno te predstavlja jedino suvremeno kino u VPŽ.

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Neravnomjerna pokrivenost područja LAG-a uslugama zdravstvene zaštite (primarne, specijalističke, ljekarnička djelatnost)	Povećati pokrivenost područja LAG-a uslugama zdravstvene zaštite, osobito primarne, specijalističke i ljekarničke djelatnosti
Neodgovarajući prostorni kapaciteti i opremljenost ambulanti primarne zdravstvene zaštite	Osnažiti ulaganja u obnovu i opremljenost postojećih ambulanti primarne zdravstvene zaštite
Nedostatne prometne veze s bolničkim centrima (Virovitica, Osijek)	Poboljšati prometne veze između područja LAG-a i bolničkih centara (Virovitica, Osijek)
Slaba zastupljenost usluga izvaninstitucionalne socijalne skrbi	Unaprjeđivati usluge izvaninstitucionalne socijalne skrbi
Slaba zastupljenost kulturnih ustanova na području općina te nedovoljna uključenost kulturnih ustanova i kulturnih manifestacija u turističku ponudu	Razvijati kulturne ustanove na području općina te osnažiti uključenost kulturnih ustanova i zastupljenost kulturnih manifestacija u turističkoj ponudi LAG-a
Nedovoljni prostorni uvjeti za rad organizacija civilnog društva	

Nedovoljni kapaciteti za razvoj pojedinih sportskih sadržaja	Sustavno poboljšavati prostorne uvjete za djelovanje udruga civilnog društva Razvijati i povećati dostupnost sportskih sadržaja
--	--

1.1.6.2 Prometna i komunalna infrastruktura

Područje LAG-a Marinianis spaja istočni i zapadni dio Hrvatske zbog čega se njegov prometni položaj može ocijeniti povoljnim. **Cestovni promet** je najznačajniji oblik prometa za povezivanje LAG-a s ostalim dijelovima VPŽ i Hrvatske. Pojedine cestovne prometnice su izložene prometnoj preopterećenosti što predstavlja značajan sigurnosni rizik (npr. državne ceste D-2 i D-34 u smjeru Virovitica-Slatina-Osijek). S ciljem povećanja sigurnosti u prometu je 2011. godine izgrađena obilaznica Slatine na državnoj cest D2, duljine 10,2 km. Izgradnjom obilaznice je izmješten tranzitni promet iz gradskog središta čime je povećana sigurnost u prometu, protočnost prometovanja i unaprjeđena ukupna kvaliteta života. Poboljšanju uvjeta cestovnog prometa na području LAG-a je doprinijela i obnova državne ceste D-34 na relaciji Slatina-Čađavica, duljine 15,2 km, kojom je unaprjeđeno prometovanje od Slatine prema Donjem Miholjcu i Osijeku. U 2013. godini je završena izgradnja mini-obilaznice Medinci, duljine 1,1, km, kojom je tranzitni promet na relaciji Slatina-Donji Miholjac-Osijek, izmješten iz 1. zaštitne zone vodocrpilišta Medinci. Također, u planu je rekonstrukcija dionice D2 Suhopolje-Sladojevci (u tijeku izrada glavnog projekta). Najveći ograničavajući čimbenik u području cestovnog prometa je prometna nepovezanost područja čitave VPŽ, pa tako i LAG-a Marinianis s autocestama i brzim cestama. Za povećanje gospodarske atraktivnosti područja LAG-a i poboljšanje kvalitete života, prioritetan je projekt izgradnje Podravske brze ceste. Za dionice Podravske brze ceste Virovitica-Slatina i Slatina-Našice provedena je studija utjecaja na okoliš. Poddionica Virovitica –Suhopolje je u izgradnji a poddionica Suhopolje-Slatina je u projektiranju. Također, treba definirati koridor za prekogranično povezivanje mostom preko Drave, između Općine Sopje i naselja u Republici Mađarskoj. Prema podacima dobivenim od susjednih gradova u Mađarskoj, u njihovoj prometnoj strategiji planirana je izgradnja spomenutog mosta, te bi trebalo zajednički utvrditi njegovu lokaciju.

Prometna izoliranost je prisutna i unutar samog LAG-a, pa je cilj povezati njegove pojedine dijelove, osobito brdske, sa Slatinom. U vezi javnog cestovnog prometa, potrebno je poboljšati povezanost naselja LAG-a Marinianis većim brojem autobusnih linija.

Tablica 1. Duljina cestovnih prometnica na području LAG-a Marinianis

	Državne ceste	Županijske ceste	Lokalne ceste	Nerazvrstane ceste
Duljina (km)	83	118	105	62
Ukupno (km)	368			

Izvor: Prostorni planovi JLS s područja LAG-a Marinianis

Na području LAG-a **nema organiziranog zračnog prijevoza**. Na području Grada Slatine i četiri susjedne općine se nalaze poljoprivredna uzletišta koja više nisu u funkciji. S obzirom da je korištenje uzletišta u poljoprivredne svrhe preskupo, uzletišta bi mogla dobiti na značenju razvojem sportskog ili lovno turizma, što bi pridonijelo povećanju turističke atraktivnosti područja LAG-a. Najbliže međunarodne zračne luke su u Osijeku (udaljenost od LAG-a oko 100 km), Zagrebu (oko 200 km) i u Pečuhu (oko 75 km).

Željeznički promet na području LAG-a se odvija se regionalnom željezničkom prugom R202 Varaždin-Koprivnica-Virovitica-Osijek-Dalj. Svjetlosno-zvučna signalizacija na pojedinim

željezničko-cestovnim prijelazima zahtijeva modernizaciju, a ulaganja u obnovu željezničke pruge nije bilo u proteklih nekoliko desetaka godina.

Područje LAG-a je pokriveno telekomunikacijskom infrastrukturom, no još **nije ostvarena pokrivenost LAG-a brzm širokopojasnom infrastrukturom** koja je neophodna za razvnomjeran gospodarski razvoj područja.

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Prometna izolacija LAG-a u odnosu na ostala područja VPŽ i RH Izraženi sigurnosni rizici na pojedinim cestovnim prometnicama zbog prometne preopterećenosti Prometna izolacija među općinama u sastavu LAG-a te između općina i grada Slatine Neuspostavljene prometne veze sa susjednom Mađarskom Neiskorištena poljoprivredna uzletišta na području pojedinih općina LAG-a Zastarjela svjetlosno zvučna signalizacija na pojedinim željezničko-cestovnim prijelazima Nepotpuna pokrivenost područja LAG-a širokopojasnim Internetom	Jačati prometnu povezanost LAG-a i ostalih dijelova VPŽ i RH izgradnjom Podravske brze ceste Unaprijediti prometnu povezanost unutar LAG-a izgradnjom spojnih cesta od brdskih područja do urbanih područja te povećanjem broja javnih autobusnih linija između općina te općina i urbanog područja Grada Slatine Dovršiti započetu rekonstrukciju cestovnih prometnica koje su izvor sigurnosnih rizika (Virovitica-Suhopolje-Slatina i Slatina-Našice) Uspostaviti prometnu povezanost s Mađarskom izgradnjom mosta na Dravi Razraditi plan korištenja poljoprivrednih uzletišta (npr. u sportske i turističke svrhe) Planirati i jačati ulaganja u modernizaciju signalizacije na pružnim prijelazima Razvijati internetsko-telekomunikacijsku infrastrukturu

Prijenosna i distributivna **mreža električne energije** pokriva cijeli prostor LAG-a. Kvaliteta elektroenergetskog sustava je povećana realiziranim investicijama unazad nekoliko godina, a u naredne četiri godine se planiraju nova ulaganja u energetskom sustavu na cijelom području LAG-a. Na području LAG-a Marinianis su zadovoljene pretpostavke za stabilnu opskrbu električnom energijom. Pokrivenost stanovništva opskrbom električne energije je do 100% u svim općinama LAG-a i Gradu Slatini. Za gospodarski razvoj je osobito značajan dostatan kapacitet elektroenergetskog sustava uz industrijske zone grada Slatine, što je bio značajan čimbenik za privlačenje ulagača u obnovljive izvore energije. Za gradnju nekoliko objekata za dobivanje energije iz obnovljivih izvora u gradu Slatini je izdana građevinska dozvola, a nekoliko ih je u izgradnji. U 2015. Godini stavljena je u pogon sunčana energana Sinerot u Medincima, snage 0,5 MW. Na krovovima školskih zgrada na području Slatine pokrenut je projekt postavljanja solarnih panela. Do kraja 2016. godine se očekuje da će u pogonu biti oko 1000 kW fotonaponskih elektrana, a do kraja 2018. godine od 3000 do 8000 kW kogeneracijskih postrojenja te 3000 kW bioplinskih postrojenja. U Općini Voćin postavljeno je 10 kW sunčanih panela.

U općini Čađavica su pronađene **naftne bušotine** koje sadržavaju znatne količine nafte i tople vode, a bušotina DRAVICA 1 ima velike količine zemnog plina. Unatoč potencijalima, ovi lokaliteti se ne eksploatiraju za proizvodnju energije.

Za **vodoopskrbu područja** LAG-a Marinianis se koriste dva vodoopskrbna sustava koji pokrivaju cijelo područje (vodoopskrbni sustav Slatina i vodoopskrbni sustav općinskih područja). Vodoopskrbnim područjem LAG-a upravlja javni isporučitelj vodnih usluga, tvrtka

Komrad d.o.o. Slatina. Prosječna pokrivenost kućanstava vodoopskrbnom mrežom iznosi oko 46%. Razvoj sustava vodoopskrbe na području LAG-a je jedan od razvojnih prioriteta. Na području grada Slatine rekonstruirano je novo postrojenje na području vodocrpilišta Medinci, a za pojedina naselja tek predstoji izgradnja vodoopskrbnih sustava (Ivanbrijeg, Golenić i Lukavac). Planira se izgradnja vodoopskrbnih cjevovoda na područjima Brezik-Donja Bukovica, Miljevci-Dobrović, Dobrović- Bjelkovac i Bjelkovac te vodosprema Kestenik. U pripremi je i dokumentacija za izgradnju spojnog cjevovoda Mačkovac-Hum Varoš-Hum-Voćin i distributivne mreže naselja Hum Varoš. Uzorkovanje vode za piće ukazuje na zadovoljavajuću zdravstvenu ispravnost vode. Povremeno se javlja zamućenje vode za piće tijekom pojave duljih kišnih razdoblja (npr. u općini Voćin).

Odvodnja otpadnih voda se provodi putem zatvorenog sustava za odvodnju. Pokrivenost odvodnim sustavom u gradu Slatini je oko 60%. U općinama nema izgrađene infrastrukture za odvodnju otpadnih voda, pa se otpadne vode skupljaju u sabirnim jamama. Općine su započele s izgradnjom kanalizacijskog sustava (Čađavica, Nova Bukovica i Voćin), odnosno pripremom projektne dokumentacije za izgradnju (Sopje). Nositelj izgradnje i održavanja sustava odvodnje je tvrtka Komrad d.o.o. Slatina. Na području grada Slatine nema izgrađenog pročistača za otpadne vode, pa se otpadna voda izravno ispušta u vodotoke Kurjakušu i Javoricu čime se povećava rizik za okoliš i javno zdravlje. Neophodna je izrada projektne dokumentacije za proširenje sustava odvodnje otpadnih voda, a za pročišćivač je izrađen idejni projekt i izdana lokacijska dozvola. Također, u tijeku je izrada projektne dokumentacije i ishođenje lokacijske dozvole za izgradnju sustava odvodnje otpadnih voda s pročistačem za vodozaštitno područje u naseljima Medinci-Markovo-Grabić-Nova Šarovka i Novi Senkovac.

Zbrinjavanje komunalnog otpada na području LAG Mariničanis provodi komunalna tvrtka Slatina Kom d.o.o. Odlaganje komunalnog otpada je osigurano na odlagalištu kod Radosavaca gdje se dovozi otpad s područja grada Slatine, a nakon provedene sanacije općinskih komunalnih odlagališta otpada i sa područja općina Nova Bukovica, Sopje i Čađavica. Odlagalište kod Radosavaca je sanirano. Komunalni otpad općine Voćin se zbrinjava na odlagalištu kraj Virovitice. Godišnja količina komunalnog otpada na području LAG-a iznosi oko 4.523,7 tona⁶. Organiziranim skupljanjem otpada na području LAG-a je obuhvaćeno 90,46% stanovništva. Od 2015. godine je u sklopu odlagališta komunalnog otpada kod Radosavaca uređeno reciklažno dvorište. Ilegalna odlagališta građevinskog otpada zahtijevaju i izgradnju reciklažnog dvorišta za tu vrstu otpada. Otvaranjem Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO) će se odlagalište kod Radosavaca zatvoriti, odnosno sanirati. U sklopu ŽCGO-a je planirana izgradnja transfer stanice za pripremu prikupljanje i sortiranje otpada te uređenje odlagališta za neopasni građevinski i biorazgradivi otpad.

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Neiskorištenost naftnih bušotina, izvora zemnog plina i tople vode u proizvodnji energije (općina Čađavica)	Povećati iskorištenost naftnih bušotina te izvora zemnog plina i tople vode u proizvodnji energije
Nizak stupanj pokrivenosti stanovništva LAG-a sustavom javne vodoopskrbe	Dogradnja i proširenje vodoopskrbnog sustava
Neizgrađenost kanalizacijskih sustava u općinama	Izgraditi kanalizacijske sustave u općinama na području LAG-a
Nepostojanje pročistača otpadnih voda	Izgraditi pročistač otpadnih voda
Ograničena primjena odvojenog skupljanja otpada (osigurano samo u Slatini)	Izraditi projektnu dokumentaciju za proširenje sustava odvodnje otpadnih voda

⁶ Izvor: Izvješće o izvršenju plana gospodarenja otpadom na području Grada Slatine u 2015. godini.

Prisutnost ilegalnih odlagališta, osobito građevinskog otpada	Proširiti sustav odvojenog skupljanja otpada na čitavo područje LAG-a Sanirati ilegalna odlagališta građevinskog otpada i spriječiti njihovo nastajanje izgradnjom reciklažnog dvorišta za građevinski otpad
---	---

1.2 Gospodarske značajke područja LAG-a

Gospodarstvo područja LAG Marinianis se tradicionalno temelji na djelatnostima čija je osnova iskorištavanje prirodnih bogatstava (poljoprivreda, šumarstvo i drvna industrija, mineralne sirovine). U gospodarskoj strukturi su zastupljene i prehrambena industrija, građevinarstvo i uslužne djelatnosti. Prirodne ljepote osiguravaju potencijal za razvoj različitih oblika kontinentalnog turizma (npr. lovni i ribolovni, seoski, izletnički i sl.), no turizam nema veći značaj u ukupnom gospodarstvu LAG-a.

U gospodarskoj strukturi LAG-a Marinianis najvažnije su djelatnosti: trgovina na veliko i malo, poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo i prerađivačka industrija. U tim djelatnostima je registrirano 63,9% ukupnog broja poduzetnika na području LAG-a⁷. Oko 73% poduzetnika s područja LAG-a se nalazi u gradu Slatini gdje je locirana većina industrijskih kapaciteta. Industrijski kapaciteti su izgrađeni u prijeratnom razdoblju. U pojedinim segmentima industrijsku proizvodnju karakteriziraju zastarjeli proizvodni procesi, niska ulaganja u nove tehnologije i nekonkurentnost. U 2014. godini su poduzetnici s područja LAG-a ostvarili negativan neto poslovni rezultat (-497.512 kn), a zbog posljedica gospodarske krize, on je bio za gotovo 100% manji nego 2009. godine (41.397.843 kn). Pad ostvarenog poslovnog rezultata je rezultat negativnih kretanja u najzastupljenijim gospodarskim djelatnostima na području LAG-a, trgovini, prerađivačkoj industriji i poljoprivredi. U trgovini je, u odnosu na 2009. godinu, broj poduzetnika i zaposlenih kod poduzetnika ostao nepromijenjen, a u prerađivačkoj industriji je ostvareno povećanje broja poduzetnika za 2,1% i povećanje broja zaposlenih za 9,72%. No, u obje djelatnosti je ostvaren pad neto poslovnog rezultata za oko 100%. U odnosu na sve poduzetnike, poduzetnici u poljoprivredi su u razdoblju 2009.-2014. ostvarili najveći pad poslovnog rezultata (-104,13%), a u 2014. godini je u poljoprivredi evidentirano 3,7% manje poduzetnika te 27,6% manje zaposlenih.

U razdoblju 2009. do 2014. godine je ukupan broj poduzetnika registriran na području LAG-a ostao nepromijenjen (277), ali je kod poduzetnika bilo 2,5% manje zaposlenih nego 2009. godine. Brojem zaposlenih prednjače sektori obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi (27,32% ukupno zaposlenih), prerađivačke industrije (20,07%) i poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (14,99%).

Na području LAG-a je evidentirano 320 aktivnih obrta, od čega ih je 81,56%⁸ registrirano u gradu Slatini. Tradicija obrtništva datira od 1883. godine kad je osnovana Obrtna zadruga u Slatini. Tradicionalni užarski i krznarski obrti su zaštićena nematerijalna kulturna baština no prijeti im izumiranje zbog nedovoljne uključenosti u lokalni razvoj, osobito razvoj kulturnog turizma. Obrtnici s područja LAG-a su okupljeni unutar Udruženja obrtnika Slatina, koje promiče njihove interese u okviru sedam cehova. U strukturi današnjih obrta prevladavaju trgovina, usluge i građevinski obrti (oko 70%). Proizvodni su obrti slabo zastupljeni (7,81%).

⁷ Podaci o gospodarskoj strukturi i financijskim pokazateljima poslovanja poduzetnika s područja LAG Marinianis su sadržani u Dodatku 3.

⁸ Izvor: Hrvatska obrtnička komora, Obrtnička komora Virovitičko-podravске županije

Tablica 2. Broj obrta na području LAG-a "Marinianis"⁹

JLS	Broj obrta	Dominantna vrsta djelatnosti
Slatina	261	Trgovina i usluge, ugostiteljstvo
Čadavica	18	Trgovina i usluge, poljoprivreda
Voćin	21	Trgovina i usluge, šumarstvo
Nova Bukovica	11	Trgovina i usluge, građevinarstvo
Sopje	9	Trgovina i usluge, poljoprivreda
UKUPNO LAG	320	

Uvid u stanje gospodarstva na području LAG-a Marinianis daju podaci o broju i zaposlenosti u sektoru poduzetništva i stupanj razvijenosti izražen indeksom razvijenosti.

Tablica 3. Broj poduzetnika i zaposlenih kod poduzetnika na području LAG Marinianis u razdoblju 2012.-2014. (Izvor: FINA, 2016.)

JLS	2012.		2013.		2014.	
	Broj poduzetnika	Broj zaposlenih	Broj poduzetnika	Broj zaposlenih	Broj poduzetnika	Broj zaposlenih
Čadavica	25	88	25	95	21	65
Nova Bukovica	7	24	5	22	6	24
Slatina	199	1.223	209	1.213	208	1.153
Sopje	17	80	19	122	22	146
Voćin	20	91	19	57	20	84
LAG	268	1.506	277	1.509	277	1.472

Unatoč recesiji u proteklom razdoblju, broj poduzetnika na području LAG-a se u razdoblju 2012.-2014. godine povećao za 3,35%. Recesija se odrazila na pad broja zaposlenih kod poduzetnika (-2,3%) što se može pripisati smanjenju opsega poslovanja i nelikvidnosti poduzetnika.

Prema vrijednostima osnovnih pokazatelja koji ulaze u izračun indeksa razvijenosti, područje LAG-a zaostaje za prosječnim vrijednostima na razini VPŽ. Sve JLS u sastavu LAG-a imaju manje prosječne izvorne prihode per capita u odnosu na županijski prosjek (1.872,32 kn) i višu prosječnu stopu nezaposlenosti od županijske (26%).

Prema vrijednosti indeksa razvijenosti, najslabije razvijena općina LAG-a je Voćin (88,9), a nešto razvijenija je općina Sopje (89,3). Podjednako su razvijene općine Nova Bukovica (91,1) i Čadavica (90,4) a daleko najrazvijeniji je grad Slatina (97,8). Sve općine pripadaju skupini JLS koje imaju nižu vrijednost indeksa razvijenosti od prosjeka Republike Hrvatske i nalaze se u prvoj skupini. Samo Grad Slatina je u četvrtoj skupini. Područje LAG-a se ubraja u skupinu potpomognutih područja koja znatno zaostaju u razvoju za ostatkom Republike Hrvatske.

Tablica 4. Indeks razvijenosti za područje LAG-a Marinianis, 2018. (Izvor: MRRFEU)

JLS	Vrijednosti osnovnih pokazatelja za JLS				Razvojna skupina JLS	Indeks razvijenosti JLS
	Prosječni dohodak po stanovniku	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)		
Čadavica	16.192,22	1.530,89	0,3474	82,73	1	90,434
Nova Bukovica	19.375,22	1.465,91	0,3433	78,21	1	91,11
Slatina	22.376,63	1.515,60	0,2656	89,28	4	97,83

⁹ Izvor: Hrvatska obrtnička komora, Obrtnička komora Virovitičko-podravске županije

Sopje	15.147,46	1.232,36	0,3707	84,23	1	89,395
Voćin	12.580,34	1.367,40	0,426	80,61	1	88,955
LAG (prosjeak):	17.134,37	1.422,43	0,35	83,01	2	91,54

Od ukupno 15 planiranih **poduzetničkih zona** na području LAG-a, sedam ih je izgrađeno u Gradu Slatini na površini od 180 ha¹⁰ a djelomično su popunjene. U općinama LAG-a je u tijeku izgradnja 9 poduzetničko industrijskih zona namijenjenih uslužnim te osobito proizvodnim i poljoprivrednim djelatnostima. Poduzetničke zone na području Grada Slatine su opremljene komunalnom i energetsom infrastrukturom, te je do njih osiguran pristup cestama. Ključne službene informacije gospodarstvenici dobivaju u gradskoj i općinskim upravama te u potpornim institucijama na području LAG-a Marinianis, Gradskoj razvojnoj agenciji Slatina, samom uredu LAG-a i u Savjetodavnoj službi. Suradnja između poduzetničkih institucija i poduzetnika s područja LAG-a nije dovoljna. Nije iskazan dovoljan interes za zajedničkom suradnjom i razmjenom informacija što je i razlog nepostojanja interesnih udruženja poduzetnika na području LAG-a (npr. klasteri).

Razvoj prerađivačke industrije na području LAG-a temelji se na bogatstvu i rasprostranjenosti prirodnih resursa te tradiciji industrijske proizvodnje. Tradicionalne industrijske grane ovog područja su drvoprerađivačka, prehrambena, metaloprerađivačka, opekarska i tekstilna industrija.

Drvena industrija je do kraja 20. stoljeća imala najveći značaj u strukturi prerađivačke industrije na području LAG-a. Važnost drvne industrije za ukupni gospodarski razvoj je proizlazila iz dostupnosti kvalitetne sirovinske baze i značajnom izvoru radnih mjesta za lokalno stanovništvo. Brojem zaposlenih, tehnološkom opremljenošću i poslovnim rezultatom se ističu poduzeća Slavonski hrast d.o.o. iz Slatine (41 zaposlenih), Drvne konstrukcije d.o.o. iz Voćina (35 zaposlenih) i Drvo-trgovina d.o.o. Slatina (130 zaposlenih). Dobra pretpostavka za oživljavanje drvne industrije su niži troškovi rada u odnosu na druga područja u Hrvatskoj.

Primarna poljoprivredna proizvodnja je osnova razvoja prehrambene prerađivačke industrije. S obzirom da su **proizvodnja voća, povrća i mesa** među dominantnim poljoprivrednim djelatnostima, u strukturi prehrambene industrije prevladavaju poduzeća koja se bave njihovom preradom. Nositelji prehrambene industrije na području LAG-a su tvrtka iz Slatine, Mesoprerađiva d.o.o. za preradu svinjskog i goveđeg mesa (60 zaposlenih) i Marinada d.o.o. za proizvodnju pasteriziranog voća i povrća (oko 130 zaposlenih). Na području općina LAG-a nema većih kapaciteta prehrambene industrije. U općini Čađavica od 2011. godine posluje poljoprivredni obrt "Organica vita" koji se bavi proizvodnjom hladno prešanih ulja i ljekovitog bilja za što im je dodijeljen europski **ekološki certifikat**. Od proizvođača vina je najistaknutiji Stari podrum d.o.o. Slatina koji raspolaže s 58 ha vinograda, od čega 28 ha u Slatini i 30 ha u Novoj Bukovici. Prema vinskim sortama, najveće proizvedene količine se odnose na graševinu (67%), frankovku (20%), a preostalih 13% na ostale sorte (chardonnay, pinot, cabernet sauvignon). Stari podrum d.o.o. Slatina od 2006. godine nosi oznaku kvalitete ISO 9001:2008 i provodi HACCP sustav kontrole kvalitete.

Povoljni klimatski i pedološki uvjeti omogućuju **proizvodnju značajnih količina duhana** na području LAG-a. Najvažniji proizvođač i otkupljivač duhana tvrtke Agroduhan d.o.o. iz Slatine koje zapošljava oko 115 radnika. Tvrtka posjeduje suvremenu opremu i proizvodne strojeve koji imaju kapacitet za proizvodnju 5.000 tona duhana godišnje. Agroduhan d.o.o. godišnje proizvodi 30% ukupno proizvedenih količina duhana u Republici Hrvatskoj. Proizvodnja

¹⁰ Podaci o poduzetničkim zonama na području LAG Marinianis se nalaze u Dodatku 3.

duhana se ostvaruje u suradnji s oko 400 malih proizvođača s područja LAG-a koji raspolažu s ukupno 1.600 ha površina pod duhanom.

Na području LAG-a je, u okviru djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, registrirano devet poslovnih subjekata, od čega sedam u gradu Slatini te po dva u općinama Sopje i Voćin. U ovim djelatnostima je bilo zaposleno 1,44% ukupno zaposlenog stanovništva kod poduzetnika na području LAG-a u 2014. godini, a ostvareno je 4,69% ukupnih poduzetničkih prihoda. Ograničavajući čimbenik razvoja turizma je nepovezanost turističkih sadržaja, nedovoljna promidžba turističkih potencijala i mali broj smještajnih kapaciteta za prihvata turista i posjetitelja. U strukturi smještajnih kapaciteta na području LAG-a se brojem izdvajaju individualni iznajmljivači smještaja na slatinskom području (pet obiteljskih kuća i ugostiteljskih objekata u Slatini s kapacitetom od 41 ležaja). Na području LAG-a postoji jedan hotel i hostel na ekološkom imanju Višnjica u Sopju. Na imanju su izgrađeni hotel (3*) s kapacitetom od 36 ležajeva i hostel s 47 ležajeva. Izvanpansionska ponuda je također nedovoljna te se svodi na sedam restorana smještenih u gradu Slatini.

Prirodne potencijale za razvoj turizma čine lovišta s bogatim fondom divljači, rijeka Drava i njeni pritoci, vinogradi, ribnjaci i akumulacije te šumska i brdska područja. Na području LAG-a lovne udruge organiziraju lov za posjetitelje i goste na području deset lovišta. Od životinjskih vrsta dominantni su: jeleni, srne, fazani, divlje svinje i zečevi.

Razvoj sportsko-rekreacijskog turizma je moguć na područjima uz rijeku Dravu, akumulacije (npr. Javorica, Slanac) i umjetne ribolovne vode (npr. Bakić, Bajer, Kapinci). Organizacijom sportskih događaja i manifestacija za posjetitelje i turiste bave se ribolovne, biciklističke i druge lokalne udruge. U strukturi posjetitelja prevladava lokalno stanovništvo i posjetitelji iz okolnih područja LAG-a. Brdski predjeli Parka prirode Papuk sadrže bogato kulturno-povijesno naslijeđe i zaštićene prirodne lokalitete (npr. park šuma Jankovac, specijalni rezervat šumske vegetacije Sekulinačke planine i geološki spomenik prirode Rupnica) koji su pogodni za razvoj izletničkog turizma, planinarenje i slične aktivnosti. Na obroncima Papuka su i vinorodna područja na kojima je započeo razvoj vinskog turizma uređenjem vinskih cesta. Na području Slatine je proizveden prvi hrvatski pjenušac 1864. godine. Iz tog doba je sačuvan vinski podrum i drvene bačve. Tradicija proizvodnje vina na području LAG-a nije dovoljno valorizirana u svrhu jačanja turističke ponude, što se očituje u nedostatnoj promidžbi i brendiranju i manjku turističkih sadržaja vezanih za vinski turizam.

Provedba sustavnih istraživanja o kapacitetima i ljekovitosti termalnih voda bi osigurala pretpostavke za razvoj zdravstvenog turizma što bi doprinijelo širenju turističke ponude i jačanju prepoznatljivosti turističkih potencijala područja LAG-a.

Bogatstvo kulturno-povijesne baštine i brojnost kulturnih manifestacija pružaju mogućnosti razvoja kulturnog turizma na području LAG-a. Najposjećenije kulturne manifestacije se održavaju u gradu Slatini (Međunarodni glazbeni festival Dani Milka Kelemena, Slatinske poklade, Slatinska smotra folkloru itd.) no njihov potencijal, za jačanje ponude kulturnog turizma i promociju kulturne baštine i tradicije LAG-a, nije dovoljno iskorišten. Na području općina LAG-a posjećenošću se ističu Kestenijada u Voćinu, Dravsko proljeće u Sopju i druge.

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Negativni pokazatelji poslovanja poduzetnika u glavnim gospodarskim djelatnostima (pad broja zaposlenih, negativan poslovni rezultat, nelikvidnost) Odumiranje tradicionalnih obrta i slaba zastupljenost proizvodnih obrta u strukturi obrta	Razvijati i provoditi programe za poticanje poduzetništva i poboljšanje poduzetničkog ozračja Poticati revitalizaciju tradicionalnih i proizvodnih obrta Sustavno pružati podršku za jačanje konkurentnosti prerađivačke industrije

<p>U pojedinim segmentima zastarjeli industrijski kapaciteti, niska ulaganja i nekonkurentnost prerađivačke industrije</p> <p>Neiskorišteni postojeći poslovni i proizvodni prostorni kapaciteti (<i>brown field</i>¹¹ područja)</p> <p>Nedovoljna turistička ponuda i manjak kapaciteta za upravljanje razvojem turizma</p> <p>Slaba zastupljenost turizma u ukupnom gospodarstvu LAG-a (niski prihodi poduzetnika u turizmu, mali broj zaposlenih)</p> <p>Nedovoljno umrežavanje poduzetnika</p> <p>Nedostatna poduzetnička infrastruktura u općinama LAG-a</p> <p>Neobnovljeni objekti kulturno-povijesne baštine i neriješeni imovinsko-pravni odnosi na objektima</p>	<p>Poticati jačanje kapaciteta za upravljanje turizmom sa svrhom oblikovanja jedinstvenih i prepoznatljivih turističkih proizvoda i usluga</p> <p>Staviti u funkciju <i>brown field</i> područja</p> <p>Poticati investicije u turizmu s ciljem jačanja kvalitete u turizmu i stvaranja dodane vrijednosti za gospodarstvo LAG-a (npr. ulaganja u smještajne kapacitete, izvanpansionsku ponudu i sl.)</p> <p>Izraditi i provoditi plan sustavnog uključivanja poduzetnika u programe razmjene znanja i vještina, primjenu dobrih praksi poslovanja i suradnju</p> <p>Poticati ulaganja u izgradnju infrastrukturom opremljenih poduzetničkih zona u općinama</p> <p>Riješiti imovinsko-pravne odnose na objektima u svrhu obnove i uključivanja u turističku ponudu</p>
---	--

1.2.1 Tržište rada

Broj nezaposlenih na području LAG-a Marinianis, kao posljedica gospodarske krize, rastao je do 2013. godine, a od 2014. se ostvaruje smanjenje broja nezaposlenih koje je nastavljeno i u 2015. godini.

Tablica 5. Promjena broja nezaposlenih na području LAG-a Marinianis u razdoblju od 2009. do 2015. godine. (Izvor: HZZ, 2016.)

Broj nezaposlenih							
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
LAG Marinianis	2.829	3.056	3.082	3.338	3.391	3.213	2.847

U rodnoj strukturi nezaposlenih osoba prevladavaju žene, čiji je udio u ukupnom broju nezaposlenih 54%. Najbrojnije su nezaposlene osobe sa završenom srednjom školom (57%). Prema dobnoj skupini, oko četvrtina nezaposlenih je starosti između 50 i 54 godine, odnosno 20 i 24 godine.

Usklađenost između ponude i potražnje na tržištu rada ostvaruje se posredstvom obrazovnih programa koje, u suradnji s lokalnim poduzetnicima, provodi Pučko otvoreno učilište u Slatini. Nedovoljna usklađenost između potreba poslodavaca i ponude radne snage na lokalnom tržištu rada se očituje u zasićenosti tržišta pojedinim zanimanjima, dok je izražen manjak stručnih profila za koje poslodavci iskazuju interes (npr. mesari, prehrambeni tehničari). Provedba programa cjeloživotnog obrazovanja i programa povećanja zapošljivosti je nedovoljna, osobito sa stajališta povećanja kompetencija i zapošljivosti ranjivih skupina (mladi bez iskustva, žene, osobe starije od 54 godine). Zbog nepovoljnog stanja na tržištu rada izraženi su problemi

¹¹ Napomena: Engleski naziv *brownfield* upotrebljava se i u hrvatskome jeziku u više struka (ekonomija, građevinarstvo, računalstvo). Kao i u engleskome, u ekonomiji i građevinarstvu tim se nazivom označuju napuštena, zapuštena, neiskorištena ili onečišćena/zagađena zemljišta (*brownfield* lokacije), napušteni, zapušteni ili neiskorišteni industrijski i trgovački objekti ili infrastruktura, odnosno zemljišta, objekti, infrastruktura koji zahtijevaju kakvu intervenciju kako bi se ponovno vratili u uporabu. Nazivom *brownfield investment* u engleskome se označuje kupnja ili unajmljivanje postojećega zemljišta, često onečišćenoga ili zagađenoga, objekta ili infrastrukture kako bi se pokrenula nova aktivnost. U hrvatskome se jeziku često u tome značenju upotrebljava naziv *brownfield* investicija.

iseljavanja stanovništva (osobito mladih, visokoobrazovanih) te dugoročna nezaposlenost (55% nezaposlenih čeka na zaposlenje dulje od godinu dana)

Tablica 6. Nezaposlene osobe na području LAG-a Marinianis u 2015. godini, prema obrazovnoj razini i spolu

JLS	Ukupno		Bez škole i nezavršena osnovna škola		Osnovna škola		Srednja škola		Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola		Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	
	Uk.	Žene	Uk.	Žene	Uk.	Žene	Uk.	Žene	Uk.	Žene	Uk.	Žene
Čadavica	282	139	18	6	106	54	154	77	1	1	3	1
N.Bukovica	201	89	17	7	64	32	113	47	4	2	3	1
Slatina	1.523	833	75	52	365	221	981	505	54	32	48	23
Sopje	289	144	26	15	84	40	163	80	10	4	6	5
Voćin	472	291	84	63	188	111	193	113	7	4	0	0
LAG:	2.767	1.496	220	143	807	458	1.604	822	76	43	60	30

Izvor: HZZ, 2016.

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<p>Izražena dugoročna nezaposlenost, osobito osjetljivih skupina na tržištu rada (žene, mladi, stariji od 54 godine)</p> <p>Strukturna nezaposlenost koja proizlazi iz neusklađenosti ponude radne snage na lokalnom tržištu rada i potreba poslodavaca za pojedinim stručnim zanimanjima (npr. mesari, prehrambeni tehničari)</p> <p>Zasićenost tržišta pojedinim zanimanjima</p> <p>Iseljavanje mladog, visokoobrazovanog stanovništva</p>	<p>Intezivirati aktivnosti za jačanje kompetencija i zapošljavanja osjetljivih skupina na tržištu rada (žene, mladi, stariji)</p> <p>Jačati suradnju obrazovnih institucija i poslodavaca s ciljem uspostavljanja ravnoteže između ponude i potražnje na lokalnom tržištu rada</p> <p>Osmisliti i provoditi mjere zadržavanja mladog stanovništva (npr. poticaji za zapošljavanje mladih, mjere stambene i pronatalitetne politike i dr.)</p>

1.3 Demografske i socijalne značajke područja

Prema popisu stanovništva RH iz 2011., na području LAG Marinianis živi 26,1% ukupnog stanovništva VPŽ, odnosno 0,5% stanovništva Hrvatske. U odnosu na popis stanovništva iz 2001. godine, smanjenje broja stanovnika zabilježeno je u svim jedinicama lokalne samouprave LAG-a Marinianis.

Tablica 7. Broj stanovnika na području LAG-a Marinianis u 2011.

JLS	Broj stanovnika u 2011.
Slatina	13.686
Čadavica	2.009
Nova Bukovica	1.771
Sopje	2.320
Voćin	2.382
Ukupno LAG Marinianis	22.168

Izvor: DZS RH, Popis stanovništva iz 2011. godine

Područje LAG-a Marinianis obuhvaća 22.168 stanovnika s prosječnom gustoćom naseljenosti od 30 st/km². Na području grada Slatine gustoća je 82 st/km², dok je u ostalim općinama ispodprosječna. U općini N. Bukovici gustoća je 23 st/km², Čadavici 22st/km², Sopju 20 st/km²,

a u Voćinu 8 st/km². Iz toga je vidljivo da je stanovništvo koncentrirano u urbanim sredinama dok je veći dio područja LAG-a Marinianis nedovoljno naseljen.

Na području LAG-a Marinianis negativne su demografske tendencije, posebno u općinama Voćin, Čađavica, Sopje i Nova Bukovica. Zabilježen je negativan prirodni prirast koji upućuje na tendenciju daljnjeg starenja stanovništva.

Tablica 11. Dobna struktura stanovništva LAG-a Marinianis

Područje	Ukupno stanovništvo 2011.	Stanovništvo staro do 20 godina	Stanovništvo starije od 60 godina	Koeficijent starosti	Indeks starost
LAG Marinianis ukupno	22.168	5.171	5.038	22,73	97,43
VPŽ	84.836	18.933	19.565	23,1	103,33
RH	4.284.889	896.605	1.031.373	24,1	115,0

Izvor: DZS RH, Popis stanovništva iz 2011. godine

Osnovni pokazatelji starosti stanovništva su koeficijent starosti (udio stanovništva starijeg od 60 godina u ukupnom stanovništvu) i indeks starosti (omjer stanovništva starijeg od 60 godina i stanovništva mlađeg od 20 godina).

Tablica 8. Prosječna dob stanovništva LAG-a Marinianis

JLS	Ukupan broj stanovnika	Radni kontingent: žene (15-59) i muškarci (15-64)	Prosječna dob
Ukupno LAG Marinianis	22.168	14.703	41
Ukupno VPŽ	84.836	56.797	41,2

Izvor: DZS RH, Popis stanovništva iz 2011. godine

Na području LAG-a Marinianis prosječna starost stanovništva je 41 godina, a indeks starenja iznosi 97,43%. Stanovništvo starije od 60 obuhvaća 22,73% populacije LAG-a. Indeks starenja stanovništva prikazuje da je stanovništvo u dubokoj demografskoj starosti, tu se ističu općine Čađavica, s indeksom od 141,2 te Sopje, s 135,6. Potrebno je izdvojiti općinu Voćin u kojoj prosječna starost stanovnika iznosi 33 godine, a indeks starenja stanovništva je 42,9. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, više obrazovno stanovništvo LAG-a čini 7,8% u ukupnom stanovništvu LAG-a. Od ukupno 18.470 osobe starije od 15 godina, osoba sa završenom školom je 27,3%, a bez škole ih je 2,12%.

Tablica 9. Obrazovna struktura stanovništva LAG-a Marinianis

JLS	Broj stanovništva starog 15 i više godina	Samo osnovna škola ili bez škole	Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu starom 15 i više godina	Udio VSS i VSS obrazovanog stanovništva u stanovništvu starijem od 15 godina
Slatina	11.517	2.784	63,2%	10,57%
Čađavica	1.702	562	43%	2,88%
Nova Bukovica	1.506	500	46,3%	3,59%
Sopje	1.989	698	34,9%	2,06%
Voćin	1.756	891	34,4%	3,82%

LAG Marinianis	18.470	5.435	54,2%	7,8%
VPŽ	71.344	21.070	53,94%	8,24%

Izvor: DZS RH, Popis stanovništva iz 2011. godine

Tablica 10. Poljoprivredno stanovništvo na području LAG-a Marinianis

UDIO POLJOPRIVREDNOG STANOVNIŠTVA U UKUPNOM STANOVNIŠTVU					
PODRUČJE		Ukupno stanovništvo		Poljoprivredno stanovništvo*	
		Ukupno	Žensko	Ukupno	Žensko
LAG Marinianis	Broj	22.168	11.301		
	%	100	50,98		
VPŽ	Broj	84836	43819	2.598	718
	%	100	51,7	3,06	27,63
RH	Broj	4.284.889	2.218.554	54.400	17.818
	%	100	51,8	1,26	32,8

Izvor: DZS RH, Popis stanovništva iz 2011. godine

*Poljoprivrednici, šumari, ribari i lovci

Tablica 11. Stanovništvo LAG-a Marinianis prema spolu

	Broj	%
Ukupno	22.168	100
Muškarci	10.867	49,02
Žene	11.301	50,98

Izvor: DZS RH, Popis stanovništva iz 2011. godine

Tablica 12. Stanovništvo LAG-a Marinianis prema narodnosti

	Broj	%
Ukupno	22.168	100
Hrvati	19.697	88,9
Ostalo*	2.471	11,1

Izvor: DZS RH, Popis stanovništva iz 2011. godine

*Ostali = nacionalne manjine u RH, regionalna pripadnost, izjasnili se u smislu vjerske pripadnosti, neraspoređeno, ne izjašnjavaju se, nepoznato, ostali

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Koncentriranje stanovništva u urbanim sredinama i odumiranje ruralnih zajednica u izoliranim područjima Smanjenje stope nataliteta Starenje stanovništva Depopulacija Niska obrazovna razina stanovništva Negativne demografske tendencije Negativan prirodni priraštaj	Poboljšati skrb za starije i nemoćne Poboljšati kvalitetu življenja Osigurati uvjete za život i rad mladih Potaknuti daljnje obrazovanje

Tablica 13. Obrazovne ustanove na području LAG-a Marinianis

Obrazovna ustanova	Jedinica lokalne samouprave	Br. Objekta	Broj djece u školskoj godini 2014/2015 godina
Dječji vrtići			
Dječji vrtić Zeko	Slatina	1	222
Dječji vrtić Suncokret		1	
Dječji vrtić Jelenko	Voćin	1	25
OŠ Davorin Trstenjak Čađavica (predškolski odgoj)	Čađavica	1	18
Osnovne škole			
OŠ Eugen Kumičić Slatina i 5 područnih škola	Slatina Bakić G. Miholjac Josipovo Novaki Vaška	1 1 1 1 1 1	598 5 11
OŠ Josip Kozarac Slatina i 4 područne škole	Slatina D. Meljani Kozice Senkovac Sladojevci	1 1 1 1 1	591
Osnovna škola Vladimir Nazor N. Bukovica i 1 područna škola	Nova Bukovia Miljevci	1 1	112 9
Osnovna škola Voćin i 2 područne škole	Voćin Ćeralije Hum	1 1 1	210 75 16
OŠ Davorin Trstenjak Čađavica i 3 područne škole	Čađavica Sopje Noskovci Čađavački Lug	1 1 1 1	143 21 8 13
Osnovna glazbena škola Slatina	Slatina	1	216
Srednje škole			
Srednja škola Marka Marulića	Slatina	1	608
Industrijsko-obrtnička škola Slatina	Slatina	1	315
Obrazovanje odraslih			
Pučko otvoreno učilište Slatina	Slatina	1	

Izvor: Prostorni plan Virovitičko- podravske županije, 2010.

Srednja škola Marka Marulića je jedina srednjoškolska ustanova na slatinskom području sa četverogodišnjim programima.

2. Analiza razvojnih potreba i potencijala LAG-a, uključujući SWOT analizu

Analiza razvojnih potreba i potencijala većinom je obrađena je u prethodnom poglavlju, ovdje ćemo samo istaknuti trendove vezane za infrastrukturu, poljoprivredu i turizam, sektorima u kojima LAG može usmjeriti svoje razvojne potpore. SWOT analiza ukazuje na ključne razvojne potencijale LAG-a Marinianis te zapreke koje ograničavaju njihovo puno korištenje. Zaključci SWOT analize proizlaze iz provedene analize društveno-gospodarskog stanja na području LAG-a Marinianis.

U suradnji s dionicima lokalnog razvoja, ulaganja u povećanje kvalitete prometne infrastrukture su identificirana kao glavni preduvjet za gospodarsku i demografsku obnovu sela te poboljšanje životnih uvjeta na području LAG-a. Dio naselja (Golenić, Viljevo, Donja Bukovica...) je izoliran makadamskim cestama što donosi nenepovezanost područja izrazito zimi, a dio naselja (Sladojevci, Bistrica...), sa pokojom devastiranom nerazvrstanom cestom u prigradskim naseljima grada, predstavlja problem brže povezanosti sa sjedištem LAG-a. LAG Marinianis usmjeren je na osnaživanje društvene razvojne dimenzije. Na području LAG-a, u ruralnim naseljima, djeluje velik broj udruga te postoji problem kod pitanja njihovog daljnjeg razvoja u smislu kvalitetne održivosti, jer jedina mjesta okupljanja i njihovog razvoja odnose se na neobnovljene domove koji su, u selima, jedino mjesto okupljanja stanovnika lokalne zajednice. Domovi su, zbog nedostatka financijskih sredstava JLS-ova u devastiranom stanju, većinom bez higijenskih uvjeta (naselje Kozice, Sladojevci, Bakić, Vraneševci, Radosavci te mnoga druga naselja). Mnoga naselja nemaju pješačke zone čime je ugrožena sigurnost, posebno djece na putu do škole te osoba treće životne dobi, obzirom da kroz područje LAG-a prolazi frekventni prometni pravac E34.

Područje LAG-a raspolaže značajnim površinama plodnog i obradivog poljoprivrednog zemljišta, te dobrim klimatskim uvjetima za uzgoj različitih poljoprivrednih kultura. Poljoprivredne površine zauzimaju 70,36% ukupne površine LAG-a, od čega je 61,41% obradivih. U strukturi ratarske poljoprivredne proizvodnje prevladava uzgoj povrća, voća, žitarica, uljarica duhana i ljekovitog bilja. U brdskim predjelima Papuka je zastupljeno stočarstvo, vinogradarstvo i voćarstvo.

Tablica 14. Poljoprivredna kućanstva i površine korištenog poljoprivrednog zemljišta na području LAG-a Marinianis

JLS	Broj poljoprivrednih kućanstava	Udio (%)	Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta (ha)
Slatina	466	27,49	6.601,08
Čadavica	248	22,15	5.320,73
Sopje	336	30,89	7.417,88
Voćin	75	4,14	993,77
Nova Bukovica	110	15,33	3.681,46
Ukupno LAG:	1234	100,00	24.014,92

Poljoprivredne parcele su male i usitnjene što onemogućuje postizanje maksimalnih prinosa. Prosječna veličina poljoprivrednih parcela na području LAG-a iznosi oko 4-5 ha. Okrupnjivanje poljoprivrednog zemljišta otežavaju neriješeni imovinsko-pravni odnosi. Niski prinosi ne osiguravaju dovoljne količine poljoprivrednih proizvoda za plasman na tržištu. Količinu i kvalitetu lokalno uzgojenih poljoprivrednih proizvoda umanjuje nedostatak sustavnog pristupa zaštititi poljoprivrednog zemljišta od elementarnih nepogoda (npr. suše, poplave) i nedostatak kapaciteta za skladištenje i čuvanje poljoprivrednih proizvoda (npr. hladnjače, sušare, silosi i

dr.). Za zaštitu od utjecaja poplava su izgrađene akumulacije Javorica i Slanac koje pružaju zaštitu od štetnog djelovanja voda gradu Slatini i okolnim općinama (Voćin, Čađavica). U tijeku je priprema projekata izgradnje akumulacija Stublovac, Potočani i Lukavac.

Tablica 15. Prosječni godišnji urod po kulturama

Kultura	Urod u t/ha
Kukuruz	8
Soja	3,5
Pšenica	4,5
Krastavci	10
Paprika	10
Rajčica	10
Duhan	2,5 - 3
Kamilica	5 - 6

Postojeći sustav navodnjavanja obuhvaća oko 1% ukupnih poljoprivrednih površina. U općini Sopje je pokrenut pilot projekt navodnjavanja Kapinci-Vaška, jedan od većih takvih projekata u Hrvatskoj. Realizacijom projekta će se osigurati navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta na površini od 1.280 ha te povećati kvaliteta i količina proizvodnje poljoprivrednih proizvoda. Projekt će se realizirati do 2017. godine, a ukupnu vrijednost od 57 milijuna kuna će zajednički financirati država (80%) i VPŽ (20%).

Poljoprivredna zemljišta koja ne osiguravaju dovoljne prinose tradicionalnih poljoprivrednih kultura (npr. kukuruz, pšenica) se koriste za proizvodnju energije. Najznačajniji projekti proizvodnje energije iz tradicionalnih poljoprivrednih kultura su pokrenuti na slatinskom području, a odnose se na izgradnju triju elektrana na biomasu, bioplinsku elektranu (u funkciji od 2015.) i jedinstvenu u hrvatskim i europskim okvirima, viseću sunčanu elektranu koja je izgrađena i puštena u pogon koncem 2015. godine.

Tablica 16. Površine pod vinogradima. (Izvor: APPRRR, 2015.)

JLS	Površine pod vinogradima u ha	Udio (%)
Slatina	89,99	97,72
Čađavica	0,13	0,14
Sopje	0,09	0,10
Voćin	0,59	0,64
Nova Bukovica	1,29	1,40
Ukupno LAG:	92,09	100,00

Nekonkurentnost lokalne poljoprivredne proizvodnje je posljedica nedovoljnih ulaganja u primjenu suvremenih metoda i tehnologija, slabe povezanosti među poljoprivrednim proizvođačima te proizvođačima i otkupljivačima poljoprivrednih proizvoda i niske razine znanja o mogućnostima unaprjeđenja poljoprivredne proizvodnje. Pokušaj uspostavljanja suradnje između malih poljoprivrednih proizvođača je ostvaren osnivanjem udruženja poljoprivrednika za pojedine poljoprivredne grane, kao što je zadruga pčelara u općini Voćin i Udruga povrtlara grada Slatine. Sustavna suradnja je uspostavljena samo između većih proizvođača poljoprivrednih proizvoda kao što su slatinske tvrtke Marinada d.o.o. i Mesoprerađa d.o.o. Na području LAG-a postoje povoljni prirodni potencijali za razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje (npr. očuvan okoliš). Ekološka poljoprivredna proizvodnja je u začetima razvoja.

Potporu u stjecanju novih znanja poljoprivrednicima na području LAG-a pruža Pučko otvoreno učilište u Slatini (POU). POU je razvilo dvadesetak obrazovnih programa u skladu s razvojnim potrebama i potencijalima poljoprivrednika s područja LAG-a, interes za pohađanje programa je velik.

Pčelarstvo i proizvodnja meda imaju dugu tradiciju na području LAG-a. Moguće su dvije ispaše godišnje što predstavlja rijetkost u Hrvatskoj. Prva ispaša započinje oko 15. travnja na poljima repice, bagrema i morfeje, a druga oko 15. lipnja na kestenu i lipi. Najveći broj pčelara je registriran na slatinskom području, njih oko 100, koji ukupno imaju 6.000 košnica. Plasman meda na tržište se osigurava posredstvom dviju punionica u Slatini (Agrofavorit d.o.o. Slatina i Apicoltora d.o.o. Novi Senkovic). Kvalitetu meda s područja LAG-a potvrđuje interes inozemnih pčelara koji ga koriste kao oplemenjivač u vlastitoj proizvodnji meda.

Stočarska proizvodnja na području LAG-a je slabo razvijena. Proizvodnja mesa je uglavnom usmjerena na vlastite potrebe. Za osnaživanje stočarske proizvodnje nedostaju prerađivački kapaciteti i farme. Preostali mali proizvođači ne mogu osigurati dovoljne količine mesne sirovine za tržište niti za lokalnog proizvođača mesa Mesoprerađu d.o.o. Slatina. U mesnoj industriji je izražen problem nedostatka kvalificirane radne snage zbog iseljavanja stanovništva i nezainteresiranosti mlađih generacija za proizvodne srednjoškolske programe.

U 2015. godini je, iz proračuna grada Slatine, osigurana novčana potpora poljoprivrednoj proizvodnji u iznosu 380.000 kuna, od čega je oko 38% sredstava namijenjeno LAG-u Marinianis za pružanje podrške obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG-ima) registriranim na području Grada Slatine.

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Usitnjenost poljoprivrednih posjeda i nepovezanost malih poljoprivrednih proizvođača	Poticati povezivanje malih poljoprivrednih proizvođača radi jačanja primjene suvremene tehnologije u poljoprivrednoj proizvodnji, razmjene znanja i uspješnijeg plasmana poljoprivrednih proizvoda na tržištu
Otežano okrupnjivanje poljoprivrednog zemljišta zbog neriješenih imovinsko pravnih odnosa	Intenzivirati ulaganja u mjere zaštite poljoprivrednog zemljišta od elementarnih nepogoda
Nesustavna primjena mjera zaštite poljoprivrednog zemljišta od elementarnih nepogoda	Razvijati i sustavno provoditi poticajne mjere i programe za razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje
Nizak udio ekološke poljoprivredne proizvodnje	Oblikovati i primjenjivati stimulativne mjere za zadržavanje mladog stanovništva kroz bavljenje poljoprivrednim zanimanjima
Nedovoljna ulaganja u primjenu suvremenih metoda i tehnologija poljoprivredne proizvodnje	Poticati poljoprivrednike za usvajanjem novih znanja i vještina
Nedostatak kapaciteta za skladištenje i čuvanje poljoprivrednih proizvoda	Poticati razvoj stočarske proizvodnje
Nedovoljne količine poljoprivrednih proizvoda za plasman na tržište zbog niskih prinosa	
Nerazvijenost stočarske proizvodnje	

Prirodna i kulturna obilježja područja LAG-a pružaju **potencijal za razvoj različitih oblika kontinentalnog turizma** (npr. ribolovni, lovni, izletnički, ruralni, kulturni, eno-gastronomski i dr.). Turističku ponudu čini niz turističkih atrakcija koje nisu povezane u jedinstven i

prepoznatljiv turistički proizvod. Za upravljanje razvojem turizma i oblikovanje turističke ponude na području LAG-a je nadležna Turistička zajednica Grada Slatina.

2.1. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
<u>Opće zemljopisne značajke područja</u> <ul style="list-style-type: none"> - Dobar prometni položaj - Pogodna klima za razvoj poljoprivrede - Dobar potencijal za korištenje obnovljivih izvora energije (geotermalni izvori vode visoke energetske učinkovitosti) 	<u>Opće zemljopisne značajke područja</u> <ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljna prometna povezanost sa Mađarskom - Nedovoljno nerazvijena svijest o značaju energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije
<u>Prirodna i kulturna baština</u> <ul style="list-style-type: none"> - Izuzetna ljepota brdsko-nizinskog krajolika - Bogata prirodna baština (Prirodni park Papuk, rijeka Drava, jezera) - Postojeća kulturno-povijesna baština 	<u>Prirodna i kulturna baština</u> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak mjera za očuvanje okoliša i krajobraza na lokalnoj razini - Izostanak gospodarske valorizacije i održivog korištenja kulturne baštine - Nedovoljna marketinška prezentacija kulturnih i prirodnih vrijednosti LAGa MARINIANIS
<u>Prometna i komunalna infrastruktura</u> <ul style="list-style-type: none"> - Izgrađena suvremena obilaznica - Djelomično dovršena komunalna infrastruktura na većem području LAGa - Raspoloživost trafostanica uz industrijske zone grada - Značajna ulaganja u obnovljive izvore energije 	<u>Prometna i komunalna infrastruktura</u> <ul style="list-style-type: none"> - Zastarjelost cestovne i željezničke infrastrukture - Nerazvijeni riječni promet - Slaba cestovna povezanost rubnih dijelova LAG-a sa središtem i glavnim transportnim koridorima - Nedostatak i /ili neadekvatno održavanje brzih cesta, nerazvrstanih cesta i poljskih puteva - Nedovoljna izgrađenost komunalne infrastrukture (vodovod, odvodnja, pročišćavanje) - Nedovoljna iskorištenost postojećeg odlagališta otpada - Nesanirana divlja odlagališta u području LAGa - Nedovoljno navodnjavanje poljoprivrednih površina (kanalska mreža) - Nedostatak nogostupa uz ceste - Niska razina korištenja obnovljivih izvora energije
<u>Gospodarstvo</u> <ul style="list-style-type: none"> - Tradicija prerađivačke industrije (tekstila, drvna prehrambena industrija) 	<u>Gospodarstvo</u> <ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljno osnažena poduzetnička klima - Niska profitabilnost u gospodarstvu

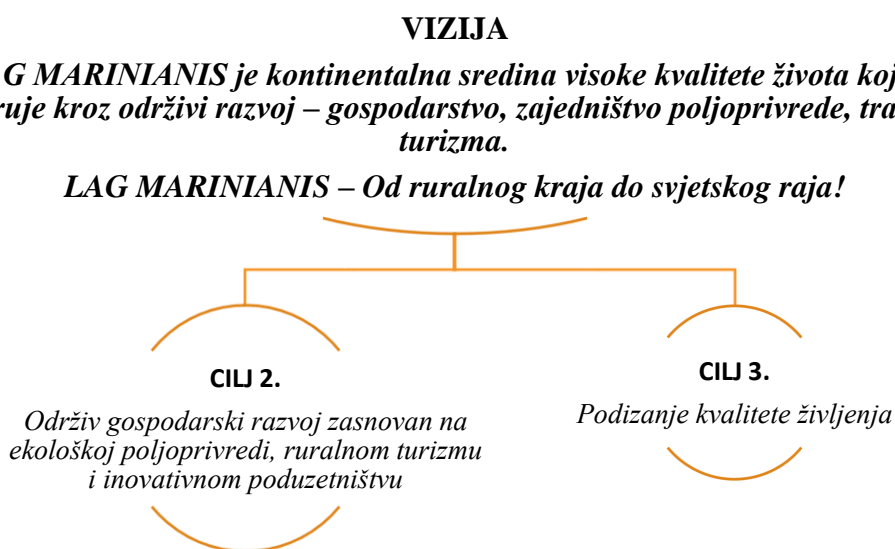
<ul style="list-style-type: none"> - Dobri resursi za razvoj poljoprivrede (stočarstvo, povrtlarstvo, voćarstvo, pčelarstvo, duhan) - Značajan broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva - Potencijali za razvoj kontinentalnog turizma (ruralni, lovni, ribolovni, sportski, kulturni) - Potencijal za razvoj zelenog gospodarstva i zelenog poduzetništva - Tradicionalno snažno obrtništvo - Postojanje izgrađenih poduzetničkih zona - Aktivne potporne institucije za razvoj gospodarstva - Niži troškovi poslovanja u odnosu na druga područja u RH (niža cijena radne snage od prosjeka RH) - Prirodni potencijali za razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje 	<ul style="list-style-type: none"> - Mali broj inovativnih poduzetnika i inicijativa - Nedovoljna suradnja, umreženost i razmjena iskustava gospodarstvenika - Ograničena primjena rezultata istraživanja i slaba suradnja sa znanstvenom zajednicom - Nedovoljna umreženost poljoprivrednika - Nedovoljno ulaganje u šumarski sektor - Niska razina investicija u moderne tehnologije - Nedovoljna opremljenost pojedinih poduzetničkih zona - Nedostatak informacija i uključenosti poljoprivrednih i šumskih proizvoda u sustave kvalitete - Nedovoljan broj brendiranih proizvoda i nedovoljna promocija lokalnih proizvoda i usluga - Usitnjeni poljoprivredni posjedi - Neriješeni imovinsko-pravni odnosi na zemljištu i gospodarskim objektima - Nedovoljno ulaganje u ekološku poljoprivredu - Nedovoljna povezanost OPG-a i ostalih poljoprivrednih subjekata
<p><u>Tržište radne snage</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Prekvalifikacija u funkciji gospodarstva - usklađenost programa pučkog učilišta sa tržištem rada - Razvijen sustav stipendiranja u općinama i gradovima 	<p><u>Tržište radne snage</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Dugoročna nezaposlenost - Nedovoljna usklađenost obrazovnih programa u srednjim školama s potrebama gospodarstva - Nedostatak kvalificirane radne snage u pojedinim zanimanjima - Manjak neformalnih programa obrazovanja i stručnog osposobljavanja poduzetnika, poljoprivrednika i vlasnika šuma
<p><u>Stanovništvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Dobro organiziran sustav osnovnih škola 	<p><u>Stanovništvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Koncentriranje stanovništva u urbanim sredinama i odumiranje ruralnih zajednica u izoliranim područjima - Smanjenje stope nataliteta, starenje stanovništva i depopulacija - Odlazak mladih sa područja LAGa - Niska obrazovna razina stanovništva

Kvaliteta življenja <ul style="list-style-type: none"> - Raznovrsni kulturni događaji temeljeni na tradiciji kulture i običaja - Vrlo razvijen civilni sektor i aktivan rad udruga na projektima - Uspješni sportski klubovi na području LAGa 	Kvaliteta življenja <ul style="list-style-type: none"> - Neujednačeni uvjeti za pružanje zdravstvenih usluga među lokalnim jedinicama - Neujednačeni uvjeti života stanovnika u naseljima na području LAG-a - Nedostatna povezanost i suradnja udruga - Nedostatna suradnja i promocija LAG-a
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Opći gospodarski oporavak nakon krize - Globalni rast potražnje za ruralnim turizmom i programima temeljenim na očuvanoj kulturnoj i prirodnoj baštini - Rast potražnje za tradicionalnim i eko proizvodima - Sanacija, modernizacija i izgradnja prometne, komunalne i društvene infrastrukture uz pomoć fondova EU - Raspoloživost državnih, županijskih i drugih izvora financiranja razvojnih projekata - Otvaranje tržišta EU za izvoz roba i usluga, za jačanje proizvodne, tehnološke i investicijske suradnje - Realizacija mjera i projekata županijske razvojne strategije i drugih relevantnih sektorskih strategija na nacionalnoj i županijskoj razini (ruralni razvoj, zaštita okoliša, energetika, turizam, poduzetništvo, dr.) - Suradnja sa drugim lokalnim zajednicama u Županiji i šire - Jačanje prekogranične suradnje s partnerima iz susjednih i drugih država - Jačanje suradnje sa Sveučilištem u Osijeku na razvoju novih na znanju temeljenih proizvoda i usluga 	<ul style="list-style-type: none"> - Onečišćenje okoliša uzrokovano emisijama izvan područja LAGa - Neadekvatno upravljanje zemljištem i šumama van ingerencije LAGa - Neusklađeni propisi i česte promjene zakona - Povećana konkurencija poljoprivrednih i industrijskih proizvođača iz EU i susjednih zemalja može usporiti razvoj gospodarstva - Sporo rješavanje imovinsko-pravnih odnosa - Propadanje ruralnih sredina - Odlazak stručne radne snage (posebno visokoobrazovane) u druga područja Hrvatske i inozemstvo - Ukidanje županija, općina i gradova - Ranjivost ruralnih područja prema elementarnim nepogodama (poplave i suše) - Klimatske promjene - Zakonske obveze za udruge otežavaju opstanak i poslovanje

3. Opis ciljeva LRS te integriranog i inovativnog karaktera LRS uključujući jasne i mjerljive pokazatelje za izlazne pokazatelje ili rezultate

Vizijom je određen smjer budućeg razvoja LAG-a Marinianis. Vizija omogućuje pogled u budućnost, no ima podlogu u realnim razvojnim potencijalima područja LAG-a. Kroz opredjeljenje za jačanje gospodarskih aktivnosti, očuvanje prirodnog okoliša i poboljšanje društvene infrastrukture i usluga, vizija objedinjuje gospodarsku, društvenu i ekološku razvojnu dimenziju u skladu s načelom održivog razvoja. Temeljem konsenzusa članova radne skupine, definirana je slijedeća vizija razvoja LAG-a Marinianis do 2020. godine: Uloga LRS i LAG-a kao potporne organizacije razvoju i implementaciji razvojnih smjernica i dalje se zasniva na očuvanju i razvoju socijalnog kapitala s naglaskom na razvoj partnerstva između javnog, privatnog i civilnog sektora temeljena na načelima što brže implementacije CLLD pristupa lokalnom razvoju te uspostavi mreža potpornih institucija/organizacija u svrhu njihova sinergijskog djelovanja, zatim na jačanju gospodarskih razvojnih mogućnosti područja i to prvenstveno razvoja poljoprivrednog i turističkog sektora te jačanja poduzetničkih inicijativa u svim razvojnim sektorima u svrhu održivog razvoja područja diverzifikacijom djelatnosti i stvaranjem održivih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, malog poduzetništva i obrtništva, a sve u cilju osiguranja povećanja kvalitete života lokalnih stanovnika i zadržavanja mlađe populacije, odnosno opstanka stanovništva na području.

Prostor LAG-a jedinstven je u Hrvatskoj, kako po svojim prirodnim značajkama tako i po kulturno-povijesnoj ulozi u razvoju nacionalnog identiteta. Novi identitet se mora stvoriti na kvalitetama koje područje pruža. Dosadašnji razvoj područja jasno ukazuje na prirodnu komparativnu prepoznatljivost, ali ukazuje i na činjenicu kako se lokalno stanovništvo uvijek oslanjalo na vlastite resurse, što mu je pomoglo u opstanku na ovim prostorima

Temeljem analize trenutnog stanja opći cilj djelovanja LAG-a, je: podržati održivi razvoj lokalne zajednice i inicijative u LAG području poticanjem među-sektorske suradnje i integriranog pristupa revitalizaciji zajednice i jačanju ruralnog gospodarstva.

Temeljem definiranih razvojnih smjernica lokalno partnerstvo i šira zajednica s kojom su provedene detaljne konzultacije, pristupili su definiranju strateških ciljeva:

- Izgradnja identiteta LAG-a
- Međusektorsko povezivanje za razvoj područja
- Zaštita, revitalizacija i održivo korištenje kulturno-povijesne i prirodne baštine

- Razvoj infrastrukture, poljoprivrede, ruralnog gospodarstva i turizma
- Cjeloživotno učenje
- Opći razvoj kvalitete života u zajednici

Osmišljavanje strateških razvojnih ciljeva vodilo se i usklađenosti s prioritetima Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. koji su usklađeni s prioritetima drugog stupa (ruralni razvoj) ZPP Europske unije:

1. poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima (razvoj baza podataka u ruralnim područjima; jačanje veza između poljoprivrede, šumarstva i znanstvenog sektora) (*op.a. kojem LRS direktno doprinosi samim djelovanjem ureda LAG-a putem provedbe aktivnosti podmjera 19.3 i 19.4*)
2. jačanje održivosti i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede, promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija te davanje potpore održivom upravljanju šumama;
3. promicanje organizacije prehrambenog lanca, dobrobiti životinja i upravljanja rizicima u poljoprivrednom sektoru;
4. obnavljanje, očuvanje i jačanje poljoprivrednih i šumskih ekosustava (bioraznolikost, voda, tlo);
5. promicanje učinkovitog korištenja resursa (vode i energije) i davanje potpore prelasku na gospodarstvo s niskom emisijom ugljika (korištenjem obnovljive energije, smanjenjem emisija stakleničkih plinova, očuvanjem i pohranjivanjem ugljika);
6. promicanje društvene uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj (jednostavnije otvaranje radnih mjesta, promicanje lokalnog razvoja, pojačana dostupnost informacijskih i komunikacijskih tehnologija),

a doprinosom kojima se ostvaruju razvojni ciljevi Zajedničke poljoprivredne politike Hrvatske¹² i Europske unije do 2020:

- podizanje razine konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora
- poboljšanje tržišnih mehanizama za prodaju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
- održivo upravljanje prirodnim resursima
- okolišno prihvatljiva poljoprivreda
- uravnoteženi prostorni razvoj ruralnih područja uz unapređenje života u lokalnoj zajednici, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta, i
- osiguranje stabilnog dohotka poljoprivrednika.

Pri planiranju aktivnosti/tipova operacija za provedbu LRS a time razvojnih ciljeva LAG se prvenstveno vodio implementacijom načela LEADER-a/CLLD-a za razdoblje 2014.-2020. koje je prioritetno usmjereno na inovacije, zaštitu okoliša i smanjenje utjecaja na klimatske promjene te na postizanje planiranih rezultata koji donose trajne i vidljive promjene. Načela kojima se u pripremi i planiranju provedbe lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom vodio LAG Marinianis su temeljena na osnovnim načelima CLLD-a:

- Razvoj utemeljen na definiranim značajkama, potrebama i mogućnostima lokalnog područja
- Strategija je u potpunosti izrađena prema stvarno iskazanim potrebama lokalnih razvojnih dionika implementacijom pristupa odozdo prema gore
- Tijekom izrade LRS posebna pažnja je posvećena jačanju javno-privatnog partnerstva, odnosno integraciji LAG-a kao nositelja razvoja lokalnog područja, te razvoju i definiranju inovativnog, integriranog i multisektorskog pristupa lokalnom razvoju, umrežavanju i suradnji te
- Načinu decentralizirane isporuke projekata odabiranih od samog LAG-a (temeljno, 08. načelo CLLD-a)

¹² Izvor: Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20)

Očekivani učinci ciljeva moraju biti jasno (mjerljivo) usmjereni ostvarivanju razvojne vizije područja no prvenstveno moraju doprinositi komplementarnosti s razvojnim ciljevima Zajedničke poljoprivredne politike EU/RH i prioritetima Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. za čiju realizaciju je i namijenjena ova LRS, koja u suštini, predstavlja projektni prijedlog za višegodišnje financiranje implementacije jednoizvorskog CLLD-a iz Mjere 19, Programa ruralnog razvoja do 2020.-te. Dakle, definirane ciljeve LAG Marinianis postići će implementacijom prioriteta mjera odnosno aktivnosti s pripadajućim tipovima operacija usmjerenim sustavu provedbe temeljem 8. načela CLLD-a (decentralizirana provedba lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom). Vodeći se svim navedenim smjernicama, metodom odozdo prema gore, LAG je definirao prioritete tipove operacija i mjere koji su doveli do definiranja strateških (specifičnih) ciljeva, shematski sažeto prikazano:

Strateški ciljevi (SC) LAG-a u 2014.-2020	Prioritetne Mjere (M) 2014.-2020. za ostvarenje strateških ciljeva	Prioritetni tipovi operacija (TO) 2014.-2020., za realizaciju mjera kojima se ostvaruju strateški ciljevi	Sukladnost s tipom operacije PRR
SC2 Održivi gospodarski razvoj zasnovan na ekološkoj poljoprivredi, ruralnom turizmu i inovativnom poduzetništvu	M2.2 Razvoj poduzetništva i OPG-a temeljenog na inovativnim konceptima	TO 2.2.1 Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	6.3.1
SC3 Podizanje kvalitete življenja	M3.1 Razvoj društvene infrastrukture i lokalnih temeljnih usluga	TO 3.1.1 Pобољшanje društvene infrastrukture i proširenje lokalnih temeljnih usluga	7.4.1
	M3.2 Potpora jačanju umrežavanja, partnerstva i suradnje	TO 3.2.1 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	19.3.2
		TO 3.2.2 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije	19.4.1

3.1. Ciljevi, mjere i tipovi operacija LRS za područja LAG-a temeljeni na mogućnostima PRR 2014 – 2020

Strateški cilj 2¹³	Održivi gospodarski razvoj zasnovan na ekološkoj poljoprivredi, ruralnom turizmu i inovativnom poduzetništvu
Образложение (сврха) циља	
Оснаживање гоподарског развоја LAG-a кроз ефикасност коришћења постојећих покретача развоја локалног гоподарства (пољопривреде) те јачање неискоришћених гоподарских потенцијала. Проведбом мјера ће се дјеловати на модернизацију, ефикасност и конкурентност пољопривреде као	

¹³ Napomena: Izmjena je sukladna nacionalnom regulatornom okviru za provedbu LEADER/CLLD-a u okviru Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. (Pravilnici, NN 96/17, 53/18, 91/19, 37/20, 31/21), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5780 potpisanim između LAG-a Marinianis i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju s pripadajućim Aneksima br. 5780/1 i 5780/2. Izmjena je provedena zbog realokacija te radi uvećanja dodijeljenih sredstava odabranom LAG-u u okviru produžetka trajanja odnosno tzv. prijelaznog razdoblja provedbe Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. na 2021.-2022 godinu.

okosnice razvoja područja LAG-a. Na postojećim kapacitetima OPG-ova na području LAG-a dolazi do nedostatka iskorištenja postojećeg potencijala (nedostaje opremanje za proizvodnju na OPG-ima kako bi bili konkurentniji na tržištu). Cilj je i potaknuti poljoprivredna gospodarstva druge dionike na svijest o razvoju ruralnog turizma i ponude poljoprivredne proizvodnje putem turizma.			
Očekivani rezultati do 2025.			
<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje broja projekata sufinanciranih iz fondova EU (PRR 2014.-2020.) za 47 projekt • Rast zaposlenosti putem projekata kojima je dodijeljena potpora iz PRR 2014.-2020. za 2 zaposlena • Povećanje broja PG-a koji su dobili potporu za razvoj malih PG-a za 47 PG-a			
Predviđena financijska alokacija do 2025.	➤ 61,30% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (703.264,11 EUR) Ukupno SC2: 46,70% ukupnog iznosa LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4 PRR 2014.-2020. koji iznosi 1.505.828,34 EUR (100%)		
Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>), CMES/CMEF			
Ukupna isplaćena sredstva (EUR za podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (javni rashodi))	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020	
703.264,11	47	2	
Izvor informacija	Izvešća APPRRR i Lokalne akcijske grupe Marinianis		
Prioritetne mjere (aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima PRR 2014.-2020.			
Broj i naziv prioritetne Mjere (aktivnosti)	Sukladnost s Mjerom PRR	Broj i naziv tipa operacije za provedbu Mjere	Sukladnost s tipom operacije iz PRR
M2.2 Razvoj poduzetništva i OPG-a temeljenog na inovativnim konceptima	6	TO 2.2.1 Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	6.3.1
Doprinos prioritetima i fokus područjima PRR			2
			2A
Prioritetna Mjera (aktivnost) 2.2	Razvoj poduzetništva i OPG-a temeljenog na inovativnim konceptima		
Obrazloženje mjere			
U analizi stanja i SWOT analizi su istaknuti problemi niske tehnološke opremljenosti malih poljoprivrednih gospodarstava i proizvodnja poljoprivrednih proizvoda bez dodane vrijednosti. Zbog toga se poljoprivredni proizvođači na području LAG-a suočavaju s problemima otežanog plasmana svojih proizvoda na tržištu i nemogućnosti suočavanja s tržišnom konkurencijom. Ulaganjima u okviru ove mjere će se unaprijediti primjena suvremenih tehnologija u poljoprivredi s ciljem poboljšanja konkurentskog položaja poljoprivrednika s područja LAG-a na tržištu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Kako postoji nedostatak financijskih sredstava za preradu vlastitog proizvoda, samim time i svijest o promociji kod poljoprivrednih proizvođača je niska, potrebno je, edukacijom, podignuti svijest te osnažiti gospodarstva kako bi bili konkurentniji na tržištu. Putem ove mjere LAG će doprinijeti dugoročnom održivom razvoju malih			

poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a restrukturiranjem poljoprivredne proizvodnje u skladu s tržišnim zahtjevima i povećanjem dodane vrijednosti poljoprivrednih proizvoda.							
Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti) 2.2							
Lokalna akcijska grupa Marinianis, Razvojna agencija Virovitičko-podravske županije i druge potporne organizacije i ustanove u javnom vlasništvu, privatne konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu ciljanim skupinama odnosno korisnicima – nositeljima projekata							
Vremensko razdoblje za provedbu aktivnosti do 2022. (i broj projekata)	2014.-2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
	0	0	19	0	0	28	0
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2022. (% , 19.2)	2014.-2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
	0	0	24,57	0	0	36,73	0
Napomena:	<i>Detaljna razrada strateškog cilja te prioritetne mjere (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija, pripadajućim indikatorima mjerenja rezultata (result indicators) i isporuka (output indicators, ciljanim korisnicima i kriterijima prihvatljivosti) nalazi se u Dodatku 4., 6. i 8. te podpoglavlju 6.1 LRS.</i>						

Strateški cilj 3 ¹⁴	Podizanje kvalitete življenja
Obrazloženje (svrha) cilja	
LAG Marinianis usmjeren je na osnaživanje društvene razvojne dimenzije kroz poboljšanje kvalitete društvene infrastrukture i temeljnih lokalnih usluga za ruralno stanovništvo. Na području LAG-a djeluje mnoštvo udruga na ruralnim područjima te postoji problem kod pitanja njihovog daljnjeg razvoja u smislu kvalitetne održivosti jer jedina mjesta okupljanja i njihovog razvoja odnosi se na neobnovljene domove koji su u naseljima jedino mjesto okupljanja šire zajednice. Domovi su, zbog nedostatka financijskih sredstava JLS-ova, u devastiranom stanju, većinom bez higijenskih uvjeta (naselje Kozice, Sladojevci, Bakić, Vraneševci, Radosavci te mnoga druga naselja). Unapređenjem kvalitete života i obnove društvenih okupljanja javlja se potreba kod zapošljavanja na održavanjima samim time smanjuje se i nezaposlenost. Isto tako, kako bi se postigla što veća integracija i kohezija zajednice potrebno je razvijati i jačati aktivnosti suradnje lokalnih razvojnih dionika ali i stjecati nova znanja i vještine od drugih s većim iskustvom izvan područja LAG-a. Isto tako, svrha aktivnosti ovog cilja je i jačanje razvoja samog lokalnog razvojnog partnerstva kako bi pružilo efektivnu potporu jačanju lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom.	
Očekivani rezultati do 2025.	
<ul style="list-style-type: none"> Povećanje broja projekata sufinanciranih iz fondova EU (ESI – OP RR 2014.-2020.) za 9 projekata Rast zaposlenosti putem projekata kojima je dodijeljena potpora iz PRR 2014.-2020. za 2 zaposlena 	

¹⁴ Napomena: Izmjena je sukladna nacionalnom regulatornom okviru za provedbu LEADER/CLLD-a u okviru Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. (Pravilnici, NN 96/17, 53/18, 91/19, 37/20, 31/21), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5780 potpisanim između LAG-a Marinianis i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju s pripadajućim Aneksima br. 5780/1 i 5780/2. Izmjena je provedena zbog realokacija te radi uvećanja dodijeljenih sredstava odabranom LAG-u u okviru produžetka trajanja odnosno tzv. prijelaznog razdoblja provedbe Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. na 2021.-2022. godinu.

<ul style="list-style-type: none"> Razvoj društvene uključenosti, smanjenja siromaštva, diverzifikacije, malog poduzetništva i kreiranje radnih mjesta jačanjem animacije stanovništva i sustava cjeloživotnog učenja te stjecanja znanja i vještina putem 39 radionica sa 390 sudionika Povećanje % ruralnog stanovništva koje ima koristi od sufinanciranih poboljšanih usluga/infrastruktura za 60%								
Predviđena financijska alokacija do 2025.		<ul style="list-style-type: none"> ➤ 38,70% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020. (444.033,24 EUR) ➤ 100% sredstava LAG-a za podmjeru 19.3 PRR 2014-2020 (57.364,89 EUR) ➤ 100% sredstava LAG-a za podmjeru 19.4 PRR 2014-2020 (301.165,67 EUR) <p>Ukupno SC3: 51,98% (802.564,24 EUR) ukupnog iznosa LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4 PRR 2014.-2020. koji iznosi 1.505.828,34 (100%)</p>						
Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>), <i>CMES/CMEF</i>								
Ukupna isplaćena sredstva (EUR za podmjere 19.2.,19.3 i 19.4 PRR 2014-2020 (javni rashodi)		Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjera 19.2+19.3 PRR 2014-2020		Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.4 PRR 2014-2020				
802.564,24		9		2				
Izvor informacija		Izvješća APPRRR i Lokalne akcijske grupe Marinianis, izvješća projektnih partnera						
Prioritetne mjere (aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima PRR 2014.-2020.								
Broj i naziv prioritetne Mjere (aktivnosti)		Sukladnost s Mjerom PRR		Broj i naziv tipa operacije za provedbu Mjere		Sukladnost s tipom operacije iz PRR		
M3.1 Razvoj društvene infrastrukture i lokalnih temeljnih usluga		7		TO 3.1.1 Poboljšanje društvene infrastrukture i proširenje lokalnih temeljnih usluga		7.4.1		
M3.2 Potpora jačanju umrežavanja, partnerstva i suradnje i stvaranje uvjeta za razvoj kratkih lanaca opskrbe i održivih lokalnih tržišta		19		TO 3.2.1 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a		19.3.2		
		19		TO 3.2.2 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije		19.4.1		
Doprinos prioritetima i fokus područjima PRR				1			6	
				1A 1B 1C			6A 6B	
Prioritetna Mjera (aktivnost) 3.1		Razvoj društvene infrastrukture i lokalnih temeljnih usluga						
Obrazloženje mjere								

Kvaliteta temeljnih lokalnih usluga na području LAG-a je neujednačena te nedovoljno pristupačna za sve društvene skupine (npr. starije osobe). Prema analizi potreba i problema u vezi temeljnih lokalnih usluga, izražen je manjak kulturnih i sportskih sadržaja te usluga socijalne skrbi. Mjera je namijenjena uklanjanju identificiranih slabosti kroz ulaganja u gradnju objekata društvene infrastrukture i povećanje dostupnosti lokalnih temeljnih usluga na ruralnom prostoru te unaprijeđenja kvalitete življenja na ruralnom prostoru. LAG Marinianis usmjeren je na osnaživanje društvene razvojne dimenzije. Na području LAG-a djeluje mnoštvo udruga na ruralnim područjima te postoji problem kod pitanja njihovog daljnjeg razvoja u smislu kvalitetne održivosti, jer, jedina mjesta okupljanja i njihovog razvoja su neobnovljeni domovi koji su, u malim naseljima, jedino mjesto okupljanja šire zajednice. Domovi su, zbog nedostatka financijskih sredstava JLS-ova, u devastiranom stanju, većinom bez higijenskih uvjeta (naselje Kozice, Sladojevci, Bakić, Vraneševci, Radosavci te mnoga druga naselja). Mnoga naselja nemaju pješačke zone gdje su najviše pogođena djeca na putu do škole, obzirom da kroz područje LAG-a prolazi prometni pravac E34. Mjera u okviru ovog cilja odnosi se na poboljšanje kvalitete društvene infrastrukture i temeljnih lokalnih usluga za ruralno stanovništvo.

Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti) 3.1

Lokalna akcijska grupa Marinianis, Razvojna agencija Virovitičko-podravске županije i druge potporne organizacije i ustanove u javnom vlasništvu, privatne konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu ciljanim skupinama odnosno korisnicima – nositeljima projekata

Vremensko razdoblje za provedbu aktivnosti do 2022. (i broj projekata iz 19.2)	2014.-2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
	0	0	0	4	1	0	1
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2022. (% , 19.2)	2014.-2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
	0	0	0	28,87	8,45	0	1,38

Prioritetna Mjera (aktivnost) 3.2

Potpora jačanju umrežavanja, partnerstva i suradnje

Obrazloženje mjere

LAG predstavlja partnerstvo javnog, privatnog i civilnog sektora koji zajednički rade na poboljšanju uvjeta života na području LAG-a. Stoga je nužno konstantno educirati stanovnike područja LAG-a suradnjom s učkim otovorenim učilištem i drugim razvojnim partnerima o novim modelima i mogućnostima rasta i razvoja te jačanja kvalitete života, ali usporedo je nužno ispitivati njihove potrebe i viđenje razvoja kako bi se realno stanje odrazilo kroz kvalitetno strukturiranu strategiju razvoja LAG-a. Članove LAG-a i zaposlenike LAG-a potrebno je dodatno usavršavati kako bi mogli djelovati kao motivatori u zajednici, ali i kako bi na kvalitetan način mogli osluškivati potrebe zajednice i osmišljavati kvalitetne odgovore na potrebe zajednice. Velik broj udruga na području LAG-a omogućava da se potiče daljnji socijalno-gospodarski razvoj područja, a kroz daljnji razvoj poslovnih zona i jačanje gospodarskih subjekata moguće je stvoriti mrežu za jasnu artikulaciju socio-ekonomskih uvjeta razvoja. Prilikom razvoju predstavlja i bogata ponuda dodatnih oblika obrazovanja stanovništva čime se jača demografska slika stanovništva. LAG omogućuje stvaranje kvalitetnih veza za provedbu transnacionalnih projekata u kojima se razmjenjuju stavovi, iskustva i primjeri dobre prakse u razvoju poljoprivrede i nepoljoprivrednih djelatnosti. Velikom zainteresiranosti udruženih poljoprivrednih skupina (slatinski pčelari, vinari, proizvođači voća i povrća) te kulturnih i tradicijskih skupina (kulturna umjetnička društva, izrađivači rukotvorina...) postoji preduvjet za projekte suradnje i primjere dobre prakse u cilju osnaživanja postojećih te razvoju novih suradnji van granica LAG-a. Bogatstvo kulture, prirodnih vrijednosti i očuvanost krajolika dobra su osnova za stvaranje dodatne turističke ponude ili razvoj drugih nepoljoprivrednih

djelatnosti na području LAG-a, a oblikovano i temeljeno na primjerima dobre prakse kroz međuteritorijalne i transnacionalne projekte.							
Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti) 3.2							
Lokalna akcijska grupa Marinianis i projektni partneri							
Vremensko razdoblje za provedbu aktivnosti do 2022. (i broj projekata.) - 2 realizirana projekta suradnje (19.3)	2014.-2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
	0	0	0	0	1	2	0
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2022. (% za 19.3)	2014.-2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
	0	0	0	0	36,57	63,43	0
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2022. (% od 25%, za 19.4)	0	16,00	16,00	16,00	16,00	17,00	1,00
Napomena:	<i>Detaljna razrada strateškog cilja te prioritetne mjere (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija, pripadajućim indikatorima mjerenja rezultata (result indicators) i isporuka (output indicators, ciljanim korisnicima i kriterijima prihvatljivosti) nalazi se u Dodacima 5., 6. i 8. te podpoglavlju 6.1 LRS.</i>						

3.2 Opis mjera uključujući definiranje korisnika, kriterija prihvatljivosti

Detaljan opis mjera, definiranje korisnika i kriterija prihvatljivosti, kako je navedeno u prethodnom poglavlju, nalaze se u Dodacima 4., 5., 6. i 8.

3.3 Opis tema planiranih projekata suradnje i način odabira projekata suradnje

Putem LRS LAG-a Marinianis provoditi će više oblika suradnje i to: umrežavanje - daljnje sudjelovanje u radu mreža ruralnog razvoja na EU (ENRD, ELARD) i nacionalnoj razini u okviru provedbe tipa operacije 3.2.2. te projektna suradnja – razvojem zajedničkih/partnerskih projekata LAG-ova i njihovih dionika razvoja koji imaju u svom strateškom planu razvoja ciljeve slične LAG-u Marinianis. Projektna suradnja će se provoditi u okviru tipa operacije 3.2.1 putem jednog tipa suradnje: međuregionalna suradnja - suradnja između LAG-ova i njihovih ruralnih dionika na nacionalnoj razini. Akcijskim planom predviđena je priprema i realizacija 2 projekta suradnje u razdoblju od 2019. do 2020. godine.

Prvo tematsko područje: Revitalizacija tradicijske baštine i razvoj inovativnog pristupa promociji i marketingu tradicijskih proizvoda.

Cilj suradnje: Obzirom na činjenicu kako je osnovom analizom determinirana činjenica da tradicijski obrti i općenito, tradicijsko nasljeđe, zamire na području LAG-a pod utjecajem globalizacije i novih razvojnih trendova, u svhu očuvanja nasljeđa i identiteta područja potrebno je jačati ljudske resurse putem stjecanja novih znanja i vještina koji će razviti proizvode i usluge koji se zasnivaju na tradicijskom nasljeđu LAG-a Marinianis.

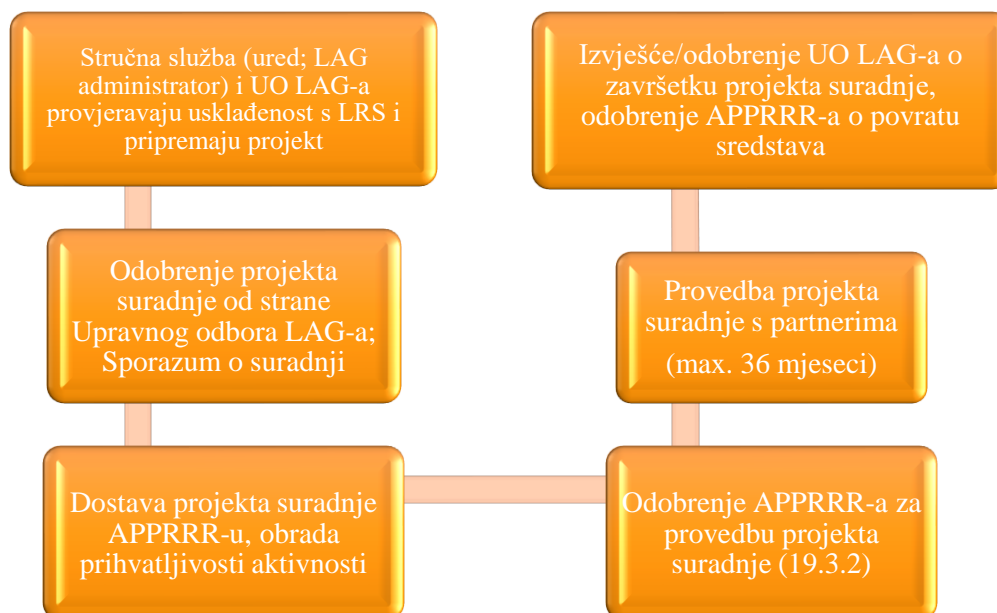
Dugo tematsko područje: Jačanje kapaciteta za implementaciju LEADER/CLLD pristupa razvoju ruralnih područja.

Cilj suradnje: Razvoj sustava upravljanja LAG-om i provedbom LRS, ujednačavanje procesa upravljanja, monitoringa i evaluacije u svrhu jačanja aktivnosti animacije usmjerenih koheziji lokalne zajednice.

Kako bi se osigurala održivost područja i maksimizirao utjecaj provedbe LRS, posebnu pažnju u provedbi oba projekta, potrebno je obratiti na ostvarenje jednakih mogućnosti svih stanovnika, a posebno iz osjetljivih skupina društva.

Postupak provedbe je slijedeći: kada LAG izrazi interes za uključivanjem u projekte suradnje na definirane teme, pristupiti će odlučivanju o projektnim partnerima koji su mu geografski i tematski sukladni. LAG planira provedbu 2 projekta suradnje – oba na nacionalnoj razini, s kojima već ima uspostavljene kontakte. Odluku o pokretanju projekta suradnje moraju podržati članovi Upravnog odbora. Upravni odbor će direktno sudjelovati u pripremi projekta suradnje, osiguravajući kvalitetni obuhvat i visoku razinu kvalitete predmetnog projekta. Prilikom ulaska u projekte suradnje, LAG Marinianis potpisati će Sporazum o suradnji sa odabranim LAG-om, u kojemu se jasno navode zadaci, prava i obaveze svakog od partnera. Projekti pripremljeni u suradnji s partnerima dostavljaju se APPRRR-u na odobrenje za provedbu. Kriteriji odabira projekata suradnje i postupci odabira definirani su Pravilnikom za provedbu Mjere 19, u dijelu za podmjeru 19.3, tip operacije 19.3.2.

Shematski prikaz pripreme (interno) i provedbe projekata suradnje¹⁵:

3.4. Inovativan i integrirani karakter LRS

LRS LAG-a Marinianis izrađena je provedbom *odozdo prema gore* i strukturirana je na način kako međusobne sukladnosti svakog od programiranih ciljeva, pripadajućih mjera (aktivnosti) te provedbenih tipova operacija, što je razvidno kroz kumulativne doprinose fokus područjima PRR, tako i maksimizaciji doprinosa horizontalnim, međusektorskim ciljevima – poticanju inovacija s posebnim naglaskom na očuvanje okoliša te prilagodbu i ublažavanje utjecaja klimatskih promjena. Međusektorski ciljevi prožeti su kroz cijelu LRS.

Inovativan karakter Strategije

Sve aktivnosti koje se potiču ne smiju imati štetan utjecaj na okoliš. Aktivnosti SC2 zasnivaju se na analizi značajki područja, odnosno analizi razvojnih mogućnosti, komparativnih prednosti te mogućih ograničenja. Odabirani tipovi operacija u funkciji su daljnjeg jačanja ključnih razvojnih sektora – poljoprivrede i turizma za čije jačanje postoji realna razvojna osnova odnosno potencijal. Na području LAG-a postoji mnoštvo manifestacija povezane sa prirodnom

¹⁵ Napomena: Postupak provedbe projekata suradnje promijenjen je sukladno potrebama LAG-a, kašnjenja provedbe LRS te sukladan regulatornom okviru za provedbu Mjere 19.

i kulturnom baštinom (Dravsko proljeće, hodočašća vjernika Gospi Voćinskoj, Kestenijada, Dani Milka Kelemena, Sajam kako su radili naši stari...) ali u ruralnim turizmu nema dovoljne ponude tradicijske hrane koja bi se ponudila turistima odnosno nema financijskih sredstava kako bi se pokrenulo mnoštvo izrade tradicijskih suvenira koji bi turisti ponijeli sa sobom. Nepostojećim prerađivačkim kapacitetima OPG-ova na području LAG-a dolazi do nedostatka iskorištenja postojećeg potencijala (mini mljekare te prerade sira kod ovčarstva, prerade voća i povrća unutar poljoprivrednih gospodarstava u finalni proizvod te ostala opremanja za preradu vlastitih proizvoda kako bi bili spremni za konkurenciju na tržištu). Turizam je zastupljen turističkim rutama ali nedovoljnom ponudom gotovih proizvoda koji bi mogli biti ponuđeni kao gotovi proizvod. Cilj je potaknuti poljoprivredna gospodarstva i obrtništvo na svijest o razvoju ruralnog turizma i ponude proizvodnje u svrhu iste. Svim operacijama odnosno provedbenim aktivnostima potiče se primjena inovacija, posebno kroz pružanje mogućnosti sufinanciranja nabave novih tehnologija te primjene novih metoda, na troškovno učinkovit način koji osigurava gospodarsku održivost razvojnih dionika. Putem svih ciljeva, razvoj područja LAG-a usmjerava se na pokretanje, poboljšanje ili proširenje djelatnosti i diverzifikaciju poljoprivrednih proizvoda na poljoprivrednim gospodarstvima, te lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, kroz ulaganja u društvenu infrastrukturu ista će biti dostupnija ruralnom i ostalom stanovništvu. Ciljevi su osmišljeni temeljem aktivnosti koje doprinose održivosti i poboljšanju životnih uvjeta lokalnog stanovništva. Aktivnostima unutar SC3 potaknut će se razvoj dodatnih usluga u ruralnim prostorima i izgradnja manje lokalne infrastrukture koja mora biti temeljena na inovativnim pristupima pružanja usluga za lokalno stanovništvo. Velikom zainteresiranosti udruženih poljoprivrednih skupina (slatinski pčelari, vinari, proizvođači voća i povrća) te kulturnih i tradicijskih skupina (kulturna umjetnička društva, izrađivači rukotvorina...) postoji preduvjet za projekte suradnje i primjere dobre prakse u cilju osnaživanja postojećih te razvoja novih suradnji van granica LAG-a. Putem projekata koji se planiraju provoditi vrednovat će se inovativan pristup rješavanju lokalnih problema koji predviđaju dugotrajna rješenja. Posebno će se vrednovati inovativne ideje revitalizacije bogate tradicijske baštine u svrhu jačanja gospodarskog razvoja i opće kvalitete života temeljene na očuvanju baštine i jačanju lokalnog identiteta. Tematska područja suradnje kojima se LAG planira baviti orijentirana su upravo na socijalnu inkluziju i inovativne pristupe u rješavanju problema ranjivih skupina društva (s naglaskom na mlade i žene). Razvidno je, kroz kriterije odabira projekata, kako je LAG stavio velik naglasak upravo na primjenu inovacija u svim projektima koji se planiraju realizirati putem provedbe LRS.

Zaštita okoliša

Prostor LAG-a Marinianis visoko je vrijedno prirodno područje s velikim prostorima u mreži NATURA 2000. Provedbom aktivnosti unutar SC2/SC3 LAG će poticati ulaganja koja su okolišno prihvatljiva i održiva, imaju pozitivan utjecaj na okoliš i uvode tehnologije i procese koji omogućuju opće poboljšanje okoliša te biološke raznolikosti. LAG će informirati i animirati sve lokalne razvojne dionike, posebno prijavitelje projekata za realizaciju LRS za uporabu tehnologija i zahvata koji koriste materijale koji nisu štetni za okoliš, prihvatljivi su za ljude i okolinu. Isto se odnosi i na razvoj društvene infrastrukture u okviru SC2 u kojoj će se poseban naglasak dati poticanju provedbe postupaka tzv. „zelene nabave“. Poseban naglasak u postizanju očekivanih rezultata SC3 biti će izgradnja svijesti te prijenos znanja i vještina o tehnologijama i metodama koji čuvaju opći okoliš te posebno pridonose poboljšanju bioraznolikosti područja. LAG Marinianis usmjeren je na osnaživanje društvene razvojne dimenzije. Na području LAG-a djeluje mnoštvo udruga na ruralnim područjima te postoji problem kod pitanja njihovog daljnjeg razvoja u smislu kvalitetne održivosti jer jedina mjesta okupljanja i njihovog razvoja odnosi se na neobnovljene domove bez higijenskih uvjeta koji su, u naseljima, jedino mjesto okupljanja šire zajednice.

Klimatske promjene

Ulaganja u okviru potpora uvođenju novih tehnologija i procesa u poljoprivredi (prvenstveno usmjerenih na restrukturiranje gospodarstva) i razvoju društvene infrastrukture omogućit će lakša prilagodba i ublažavanje utjecaja klimatskih promjena unutar ruralnog prostora kroz smanjenje emisije štetnih tvari. Pučko otvoreno učilište Grada Slatine, unazad nekoliko godina, pokrenulo je edukacije na temu poljoprivrede i agro-okoliša ali je još uvijek potrebno potaknuti svijest poljoprivrednika i privući edukacijama kako bi se educirali i započeli programe ekološke proizvodnje s obzirom da dominira konvencionalna proizvodnja. Kroz razvoj lokalne infrastrukture unutar SC3, prednost se daje opremi i zahvatima koji su otporni na klimatske promjene. SC3 osigurava da se kroz razvojne mehanizme prijenosa znanja i informacija potiče provedba projekata koji doprinose smanjenju štetnog utjecaja poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene i dodatno educira stanovništvo o potrebi ublažavanja klimatskih promjena i utjecaju poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene. Razvojem kroz SC 3, LAG planira povećati osnaživanje svijesti za bolji život zajednice na svim područjima LAG-a jer, do sada, nisu postojali uvjeti radi nerazvijene društvene infrastrukture (naselja Vraneševci, Radosavci...). Integrirani i višesektorski razvoj područja LAG-a postiže se kroz kombinaciju tipova operacija koje se planiraju provoditi, a imaju pozitivan međusobni odnos. Konkretno, provedbom pojedinih Mjera pozitivno se utječe na provedbu drugih aktivnosti, odnosno prisutan je pozitivan relacijski indeks. Ciljevima razvoja područja LAG-a povezuju se lokalni proizvođači, udružuju se vertikalno i horizontalno kako bi zajednički nastupili na tržištu, posebno putem provedbe aktivnosti unutar SC3. Provedbom aktivnosti unutar SC3 pozitivno se utječe na osnaživanje svijesti i suradnje poljoprivrednog stanovništva u ruralnim područjima. Veća zastupljenost proizvoda na tržištu zahtjeva dodatna ulaganja u podizanje kvalitete i konkurentnosti proizvoda, a za postizanje veće konkurentnosti, potrebno je ulagati u modernizaciju i opremanje proizvodnih pogona uz poštivanje odredbi zaštite okoliša i pozitivnog utjecaja na klimatske promjene. Jačanje kvalitete života u ruralnim područjima postiže se izgradnjom lokalne infrastrukture koja je dostupna većem broju stanovnika LAG-a, osmišljavaju se i provode projekti s istim ciljem, a na ovaj način postiže se atraktivnost područja LAG-a, sprječava depopulacija i osiguravaju bolji uvjeti života.

3.5 Usklađenost sa nadređenim strateškim dokumentima

Usklađenost ciljeva sa prioritetima i fokus područjima (a time i ciljevima Zajedničke poljoprivredne politike RH i EU) Programa ruralnog razvoja prethodno je navedena, dok je usklađenost Mjera i tipova operacija, dodatno, detaljno prikazana u Dodacima 4. i 5. Direktno nadređeni strateški razvojni dokumenti županijske razine kojemu direktno doprinosi LRS LAG-a Marinianis su Županijska razvojna strategija Virovitičko-podravske županije za razdoblje do 2020. i Master plan turizma Virovitičko-podravske županije 2009.-2019. Doprinos LRS mjeri se putem indikatora isporuka (*outputa*) na razini mjera kojima se kumulativno mjeri ostvarenje rezultata postizanja strateških ciljeva (indikatori rezultata) a, realizacijom kojih, se dovodi do ostvarenja željenog učinka LRS i njezina doprinosa svim navedenih strateškim razvojnim dokumentima:

Shema usklađenosti LRS s relevantnim nadređenim strateškim razvojnim dokumentima RH		
	LRS - SC2/M2.2	LRS - SC3/M3.1/M3.2
ZPP (opći ciljevi)	C1 poticanje konkurentnosti poljoprivrede, među ostalim, i kroz višenamjensku i tehnološki inovativnu proizvodnju prilagodljivu klimatskim promjenama te tehnološki moderniziranu	C3 Postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.

	prehrambeno - prerađivačku industriju C2 Osiguranje održivog upravljanja prirodnim resursima i akcije protiv klimatskih promjena uz provedbu načela zaštite okoliša i prirode te očuvanje genetskih izvora C3 Postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.	
Prioritet PRR/Fokus područje	P2/FP/2A	P1/FP/1A, 1B, 1C; P6/FP/6B
Strategija razvoja turizma RH do 2020.	C2 Novo zapošljavanje C3 Investicije	C3 Investicije C4 Povećanje turističke potrošnje
Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020.	C1 Poboljšanje ekonomske uspješnosti C4 Poboljšanje poduzetničkih vještina	C1, C4 C2 Poboljšani pristup financiranju C3 Promocija poduzetništva C5 Poboljšano poslovno okruženje
Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2014.-2020.	C1 Osiguravanje uvjeta za uspješnu borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu C2 Osiguravanje uvjeta za sprječavanje nastanka novih kategorija siromašnih kao i smanjenja broja siromašnih i socijalno isključenih osoba	C2, C3 Uspostavljanje koordiniranog sustava potpore skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, te sustava praćenja i evaluacije
ŽRS Virovitičko - podravske županije za razdoblje do 2020.	SC 2 Povećanje konkurentnosti regionalnoga gospodarstva i zaposlenosti	SC 1 Povećanje kvalitete života poticanjem održivog teritorijalnog razvoja
Master plan turizma VPŽ 2009.-2019.	SC 1 Aktivirati turističke resurse	

3.6 Opis odabira projekata na razini LAG-a

Metodologija odabira projekata na razini LAG-a temeljem provedbe 8. načela CLLD pristupa lokalnom razvoju vođenom lokalnom zajednicom (decentralizirani pristup provedbe lokalnog razvoja) detaljno se definira internim procedurama organizacije koje odobrava Upravni odbor LAG-a. Temelj za decentraliziran postupak upravljanja javnim sredstvima iz podmjere 19.2 PRR od strane LAG-a, odnosno odobrenje projekata krajnjih korisnika (nositelja projekata), predstavlja nacionalni regulatorni okvir za provedbu Mjere 19, (u daljnjem tekstu: Pravilnik). Temelj za decentraliziran postupak upravljanja javnim sredstvima iz podmjere 19.2 PRR RH

od strane LAG-a, odnosno odobrenje projekata krajnjih korisnika (nositelja projekata), predstavlja važeći nacionalni regulatorni okvir za provedbu Mjere 19¹⁶ (u daljnjem tekstu: Pravilnik), Ugovor za provedbu LRS i slijedni Sporazum o suradnji u izvršavanju delegiranih administrativnih provjera s pripadajućim prilogom, koji sklapaju LAG i Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (dalje: APPRRR), a kojim su definirane međusobne funkcije i odgovornosti, te važećim Smjernicama za provedbu postupka odabira projekata objavljenim od strane APPRRR-a. U ovom poglavlju okvirno je opisan postupak odabira projekata koji se, sažeto, sastoji od sljedećih aktivnosti:

Priprema i objava LAG Natječaja

LAG administratori (stručna služba odnosno ured LAG-a uz ev. potporu vanjskih suradnika, prema potrebi) pripremaju dokumentaciju koja minimalno sadrži: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava LAG Natječaja; uvjete prihvatljivosti nositelja projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju za ocjenu usklađenosti projekta s kriterijima; prag prolaznosti; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore (s jasno definiranim uvećanjima); način, uvjete i rokove prijave projekta; rokove i uvjete za podnošenje prigovora te popis priloga i obrazaca. Dokumentacija natječaja sadržavati će i druge dokumente poput vodiča za korisnike i sl. Nakon odobrenja ukupne natječajne dokumentacije od strane Upravnog odbora LAG-a, LAG Natječaj, s pripadajućim obrascima, priložima, vodičima i ostalom dokumentacijom, objavljuje se na mrežnoj stranici LAG-a. Obzirom na regulatorni okvir za provedbu podmjere 19.2 od strane nadležnog tijela na nacionalnoj razini - natječaj za dodjelu sredstava za pojedini tip operacije raspisuje se sukladno dostavljenoj aktivaciji APPRRR-a natječaja za tip operacije sukladan tipu operacije LAG-a. Poziv se objavljuje i na funkcionalnim i operativnim mrežnim stranicama svih članova LAG-a te se javnost izvješćuje preko tiskanih i drugih medija na lokalnoj i regionalnoj razini. Detaljna provedba biti će propisana samim natječajem, dok će, u prije i u vrijeme njegova trajanja, LAG provoditi animacijske aktivnosti kako bi korisnike što kvalitetnije pripremio za prijave.

Podnošenje, zaprimanje i stvaranje prijavnog dosjea projekta te administrativna kontrola; ocjenjivanje i odabir projekata

Projektni prijedlozi zaprimaju se putem službene adrese LAG-a. Način podnošenja prijave projekata jasno će biti naznačen u LAG Natječaju. Otvaranje prijave projekata pristiglih na LAG natječaj obavlja Povjerenstvo kojeg imenuje Upravni odbor LAG-a. Povjerenstvo čini njegov Predsjednik te LAG administratori.

Nakon zaprimanja prijava provodi se administrativna kontrola koja, ujedno, predstavlja i 1. fazu (tzv. Analiza 1) u postupku odabira projekata za provedbu LRS. Tijekom ove faze, LAG može zatražiti i nadopunu dokumentacije dostavljene od strane nositelja projekata koji su se prijavili na natječaj. Cilj 1. faze je provjera: potpunosti prijave, prihvatljivosti nositelja projekta te osnovnih uvjeta prihvatljivosti projekta. Nakon administrativne provjere, započinje 2. faza (Analiza 2) koja predstavlja kvalitativno ocjenjivanje prijave od strane Ocjenjivačkog odbora kojeg imenuje Upravni odbor LAG-a, a koja se provodi sukladno definiranim internim procedurama LAG-a i kriterijima odabira definiranim LRS. Rezultat ovih analiza je rang lista projekata s pratećom dokumentacijom koja se upućuje na odlučivanje Upravnom odboru LAG-a. Upravni odbor, zatim, provodi procjenu projektnih prijedloga prema izvješću i privremenoj

---

¹⁶ *Pravilnicima, NN 96/17, 53/18, 91/19, 37/20, 31/21*

rang listi te provjere sukladnosti s kriterijima za vrednovanje i odabir projekata. Na odluke Upravnog odbora, nositelji projekata imaju mogućnost prigovora Tijelu LAG-a nadležnom za prigovore. Odluke Tijela LAG-a nadležnog za prigovore moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane Upravnog odbora LAG-a. U slučaju da je prigovor prihvaćen, prijava projekta se vraća u administrativnu obradu.

Popis projekata koji su odabrani od strane LAG-a biti će objavljen na mrežnoj stranici LAG-a nakon utvrđivanja rang liste odabranih projekata. Objava uključuje najmanje sljedeće podatke: naziv nositelja projekta, naziv projekta i njegov kratak opis, intenzitet potpore i iznos potpore.

Nakon završetka natječaja i postupka odabira projekata na razini LAG-a, sva postupovna dokumentacija i odluke o odabiru dostavljaju se na natječaj APPRRR-a za provedbu LRS, putem AGRONET-a, pri čemu, LAG podnosi Zahtjev za potporu za svaki pojedinačni odobren projekt. APPRRR provodi postupak provjere usklađenosti odabira projekata LAG-a s kriterijima navedenim u LRS i LAG Natječajem, te, nakon provedenih provjera, donosi Odluku o dodjeli sredstava za svaki pozitivno ocijenjeni Zahtjev za potporu.

Lista potvrđenih i odobrenih projekata od strane APPRRR-a objavljuje se na mrežnim stranicama LAG-a Marinianis.

4. Opis uključenosti lokalnih dionika u izradu LRS

4.1 Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS i primjena načela „odozdo prema gore“

Uz partnerstvo lokalnih dionika, osnovno načelo izrade LRS LAG Marinianis prema LEADER pristupu je poticanje lokalnog razvoja „odozdo prema gore“ (tzv. *bottom – up*). Poštivanje načela „odozdo prema gore“ se očituje od početne faze izrade LRS LAG Marinianis, jer su inicijatori izrade LRS ključni lokalni akteri iz svih pet jedinica lokalne samouprave koje ulaze u obuhvat LAG-a. U narednim fazama se primjena ovog načela odrazila na aktivno zajedničko djelovanje lokalnih dionika u izradi dijelova LRS, strateškog okvira i provedbenog plana. Osim doprinosa izradi LRS, primjena ovog načela je osigurala lokalnim dionicima razumijevanje procesa strateškog planiranja kao sredstva za stvaranje okvira za dugoročni održivi razvoj lokalne zajednice.

U razdoblju od 11. siječnja do 15. ožujka 2016. provedeno je niz konzultacija s lokalnim lokalnim razvojnim dionicima u svrhu informiranja i ispitivanja njihovih razvojnih potreba i mogućnosti. Javni poziv za prikupljanje projektnih ideja objavljen je 09. veljače 2016. i trajao je sve do travnja, do kada je prikupljeno 98 projektnih prijedloga. 1. travnja, LRS je razmotren sa svim članovima lokalnog razvojnog partnerstva.

Proces izrade i usklađenje te slijedne izmjene LRS za razdoblje 2016.-2020. pripremljene su i provedene kroz zajedničke radionice (Detaljan popis sudionika u izradi te izmjenama LRS dostupan je u LAG-u¹⁷).

---

¹⁷ Napomena: Temeljem Uredbe (EU) 2016/679 Europskog Parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) i slijedne nacionalne regulative te Pravilnika Lokalne akcijske grupe (LAG-a) Marinianis o zaštiti, nadzoru nad prikupljanjem, obradi i korištenju osobnih podataka, podaci i dokumenti koji sadrže osobne podatke sudionika aktivnosti LAG-a nisu javno dostupni bez pisanog zahtjeva primatelja/treće strane te privole sudionika.

Tablica 18. Partnerski pristup u procesu izrade i slijednih izmjena LRS LAG-a Marinianis.

Tema/mjesto radionice	Datum održavanja	Broj sudionika	Struktura sudionika
Analiza stanja, potreba i SWOT analiza/Slatina	27.01.2016.	13	Gospodarski (2, 15,38%), civilni (4, 30,77%) i javni sektor (7, 53,85%)
Vizija, strateški ciljevi i mjere LRS/Čađavica	10.02.2016.	21	Gospodarski (1, 4,76%), civilni (19,05%) i javni sektor (16, 76,19%)
Tipovi operacija, akcijski i financijski plan LRS/Voćin	08.03.2016.	18	Gospodarski (2, 11,11%), civilni (4, 22,22%) i javni sektor (12, 66,67%)
Usvajanje LRS	28.03.2016.	37	Gospodarski (8, 21,62%), civilni (21, 56,76%) i javni sektor (8, 21,62%)
Usvajanje usklađenja LRS s Ugovornim odredbama i regulatornim okvirom za provedbu M19	19.12.2017.	31	Gospodarski (9, 29,03%), civilni (14, 45,16%) i javni sektor (8, 25,81%)
Usvajanje prve izmjene LRS	19.06.2018.	55	Gospodarski (10, 18,18%), civilni (35, 63,64%) i javni sektor (10, 18,18%)
Usvajanje druge izmjene LRS	31.12.2018.	18	Gospodarski (6, 33,3%), civilni (8, 44,4%) i javni sektor (4, 22,3%)
Usvajanje treće izmjene LRS	24.07.2019.	18	Gospodarski (6, 33,3%), civilni (8, 44,4%) i javni sektor (4, 22,3%)
Usvajanje četvrte izmjene LRS	26.02.2021.	20	Gospodarski (8, 40,0%), civilni (5, 25,0%) i javni sektor (7, 35,0%)
Usvajanje pete izmjene LRS	15.09.2021.	16	Gospodarski (6, 35,29%), civilni (5, 29,42%) i javni sektor (6, 35,29%)

4.2 Opis partnerstva

Izrada lokalne razvojne strategije (LRS) LAG-a Marinianis se temelji na LEADER pristupu upravljanja lokalnim razvojem. Pristup LEADER se pokazao uspješnim pokretačem razvoja ruralnih zajednica u europskim okvirima jer se temelji na sposobnostima lokalnog stanovništva za utvrđivanjem ključnih razvojnih potencijala i potreba ruralnog područja u kojem žive. Proces izrade lokalne razvojne strategije prema LEADER pristupu započinje formiranjem lokalnog partnerstva. Partnerstvo je jedno od ključnih načela LEADER pristupa, a obuhvaća pravovremeno uključivanje relevantnih predstavnika lokalne zajednice iz svih sektora (javnog, privatnog i civilnog) u planiranje i provedbu lokalnog razvoja. Poštivanje načela partnerstva u procesu izrade LRS LAG Marinianis potvrđuje uključenost širokog kruga lokalnih dionika iz područja lokalne uprave, gospodarstva, društvenih institucija, organizacija civilnog društva,

gradskih ustanova i dr. Zajedničkim promišljanjem, raspravama i dijalogom su doprinijeli svim fazama procesa oblikovanja LRS, od identifikacije postojećeg društvenog-gospodarskog stanja do formulacije strateškog okvira za rješavanje razvojnih problema i jačanje razvojnih potencijala područja LAG-a. Partnerstvo lokalnih dionika je uspostavljeno već 2011. godine kad je osnovan LAG Marinianis. O značenju i primjeni partnerstva u radu LAG Marinianis svjedoči prva izrađena LRS za razdoblje 2013.-2014. godine. U tijeku tog procesa je održano 16 zajedničkih radionica i sastanaka na kojima su sudjelovali lokalni predstavnici svih sektora. Od tada do danas, broj članova je revidiran i LAG sada ima 34 člana Skupštine te ima uzlazni trend što je pokazatelj svijesti i interesa lokalnih dionika za sudjelovanjem u planiranju i provedbi lokalnog razvoja. Uspostavljena suradnja među lokalnim dionicima se kontinuirano razvija o čemu svjedoči i proces izrade, usklađenja te izmjena LRS za razdoblje 2014.-2020. Struktura lokalnog razvojnog partnerstva i njegova upravnog odbora navedena je u slijedećim tablicama (detaljan popis članova partnerstva dostupan je u LAG-u¹⁸).

Struktura partnerstva (Skupštine) LAG-a Marinianis, rujan 2021., 28 članova				
Rodna struktura predstavnika članova i članova LAG-a		Interesna skupina		
Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
		10	8	10
10	18		28,58%	35,71%
35,71%	64,29%	35,71%	64,29%	

Struktura Upravnog odbora – tijela za odabir projektnih prijedloga (projekata) za provedbu LRS LAG-a Marinianis / rujan 2021., 9 članova				
Rodna struktura		Interesna skupina		
Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
		2	4	3
6	3		44,45%	33,33%
66,67%	33,33%	22,22%	77,78%	

Struktura Tijela nadležnog za prigovore na odluke Upravnog odbora u okviru odabira projektnih prijedloga (projekata) za provedbu LRS LAG-a Marinianis / rujan 2021., 5 članova				
Rodna struktura		Interesna skupina		
Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			1	2
0	5	2	20%	40%
0%	100%	40%	60%	

¹⁸ Napomena: Temeljem Uredbe (EU) 2016/679 Europskog Parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) i slijedne nacionalne regulative te Pravilnika LAG-a Marinianis o zaštiti, nadzoru nad prikupljanjem, obradi i korištenju osobnih podataka, podaci i dokumenti koji sadrže osobne podatke sudionika aktivnosti LAG-a nisu javno dostupni bez pisanog zahtjeva primatelja/treće strane te privole sudionika.

5. Akcijski plan provedbe LRS

Akcijski plan¹⁹ prikazuje hodogram planiranog tijeka implementacije mjera (aktivnosti) za postizanje očekivanih rezultata strateških ciljeva LRS u programskom razdoblju 2014.-2020. (koji se realizira do 2023.) Akcijski plan ujedno sadrži i planirani broj projekata u navedenom programskom razdoblju, za čije se prikupljanje planiraju otvoriti javni pozivi (natječaji) LAG-a za provedbu LRS.

SC/M/TO	2014./2015./2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Ukupno projekata
SC2	0	0	19	0	0	28	0	47
M2.2	0	0	19	0	0	28	0	47
TO 2.2.1	0	0	19	0	0	28	0	47
SC3	0	0	0	4	2	2	1	9
M3.1	0	0	0	4	1	0	1	6
TO3.1.1	0	0	0	4	1	0	1	6
M3.2	0	0	0	0	1	2	0	3
TO3.2.1	0	0	0	0	1	2	0	3
TO3.2.2	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

6. Način praćenja i procjene provedbe LRS

Način praćenja i procjene (u daljnjem tekstu, vrednovanje) provedbe LRS Marinianis u potpunosti je usklađeno sa pristupom i propozicijama *Vodiča* Ministarstva poljoprivrede za pripremu, praćenje i evaluaciju strategija lokalnog razvoja za programsko razdoblje 2014-2020. Voditelj LAG-a je odgovoran za prikupljanje podataka, pregled i nadopunu dokumentacije, provedbu procedura izdavanja pisama preporuke i dr. Upravni odbor ima zadaću razvoja i provedbe kriterija te kontrolu procedura za odabir projektnih prijedloga koji će se financirati u sklopu provedbe LRS. Redovito praćenje i procjena (vrednovanje) provedbe provodi se putem godišnjih izvješća o provedbi aktivnosti i realizaciji ciljeva, prioriteta i mjera, a prema definiranim pokazateljima.

Osnovna je svrha praćenja dobivanje neophodnih informacija o napretku u okviru LAGa te informacija o tome da li se LAG približava vlastitim zadanim ciljevima. Na taj način se, ujedno, stvara osnova za poboljšanje mehanizama provedbe. Kroz redovno izvještavanje je moguće osigurati dovoljno podataka za nositelje provedbe, članove i upravu LAG-a Marinianis, u svrhu omogućavanja djelotvornog praćenja i ocjenjivanja provedbe LRS s aspekta:

- uspješnosti provedbe utvrđenih strateških ciljeva, prioriteta i mjera,
- razloga za moguće nepostizanje postavljenih ciljeva, prioriteta i mjera te moguća rješenja,
- primjerenosti planiranih resursa (materijalnih, ljudskih, financijskih) za postizanje planiranih ciljeva,
- prikladnost planiranih mjera s obzirom na moguće promijenjene okolnosti, odnosno na temelju iskustava iz provedbe te

¹⁹ Napomena: Izmjena je sukladna nacionalnom regulatornom okviru za provedbu LEADER/CLLD-a u okviru Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. (Pravilnici, NN 96/17, 53/18, 91/19, 37/20, 31/21), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5780 potpisanim između LAG-a Marinianis i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju s pripadajućim Aneksima br. 5780/1 i 5780/2. Izmjena je provedena zbog realokacija te radi uvećanja dodijeljenih sredstava odabranom LAG-u u okviru produžetka trajanja odnosno tzv. prijelaznog razdoblja provedbe Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. na 2021.-2022. godinu.

- kvalitete realiziranog procesa partnerstva članova LAG-a Marinianis s ključnim socio-ekonomskim akterima na području koje pokriva LAG Marinianis.

Organizacija i odgovorno tijelo za praćenje - Praćenje organizira Upravni odbor LAG-a a odgovorno tijelo je osoblje LAG-a Marinianis odnosno LAG administrator²⁰.

Sadržaj praćenja obuhvaća slijedeće: Uporabu proračuna; Statistiku prijave projekata; Doprinos projekata ciljevima i pokazateljima strategije; Aktivnosti animacije LAG-a i projekte suradnje te Doprinos ciljevima Programa. Vremenski raspored i razdoblje izvješćivanja - Praćenje učinkovitosti i djelotvornosti LAG-a Marinianis će se provoditi kontinuirano, razdoblje izvješćivanja će biti jednom godišnje a Izvješće će sadržavati ključne podatke o provedbi LRS-a u prethodnoj godini, u prvom redu temeljem ostvarenih rezultata. Ishod praćenja je, u tom smislu, izvješće o praćenju, jednom godišnje. Svrha izvješća je priprema godišnjeg plana provedbe strategije i poboljšanje mehanizama provedbe. Praćenje je najuže vezano za postupak evaluacije s obzirom da osigurava nužne informacije za periodičnu evaluaciju koju provodi vanjski evaluator i to najmanje u 3 evaluacijska razdoblja: u međuevaluacijskom razdoblju 2020./2021., 2023./2024. te na kraju razdoblja 2025./2026. Prilikom provedbe praćenja i vrednovanja LAG i vanjski vrednovatelji, posebno će pratiti determinirane rizike i provedbu mjera njihova ublažavanja (Dodatak 7.)

6.1 Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRS

Praćenje i mjerenje učinaka provedbe LRS-a dio je redovnih aktivnosti LAG-a Marinianis. Mjerenje učinaka provedbe LRS-a temelji se na kvantitativnom indikatoru broja realiziranih projekata i kvalitativnom kriteriju – doprinosu realiziranih projekata ostvarenju utvrđenih ciljeva i prioriteta razvoja na području koje pokriva LAG Marinianis. Primjerice, ključni kvantitativni indikatori za mjerenje učinaka provedbe LRS su sljedeći: broj prijavljenih projekata, za svaku definiranu mjeru i prioritet; broj realiziranih projekata u okviru svake mjere i prioriteta LRS-a; financijski iznos realiziranih projekata, ukupno, za svaku mjeru i svaki prioritet LRS-a; broj i struktura (privatni, javni, civilni sektor) predlagatelja (nositelja) projekata u sklopu svake mjere i prioriteta LRS-a; broj realiziranih projekata u sklopu svake mjere i prioriteta LRS-a s obzirom na dijelove LAG-a Marinianis (jedinice lokalne samouprave) koji se koriste isporukama i rezultatima projekata. Voditelj LAG-a Marinianis ima ključnu ulogu u procesu praćenja i mjerenju učinaka provedbe LRS-a, a koji je zadužen za pripremu i vođenje projekata i izradu redovitih izvještaja o provedbi. Sve potrebne podatke za izradu izvještaja dužne su osigurati Uprave općina i gradova te ostale organizacije u JLS. Godišnje Izvješće će pripremati voditelj za Upravni odbor i Skupštinu LAG-a Marinianis.

Nadalje je naveden popis detaljnih pokazatelja učinka LRS putem pokazatelja rezultata i izlaznih pokazatelja (pokazatelj isporuka) strateških razvojnih ciljeva, mjera (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija, a kojima se kreiraju sumirani indikatori učinka LRS. Indikatori učinka promatraju efekt dugoročnog utjecaja na razvoj lokalnog područja koje obuhvaća LAG. Indikatori učinka ostvaruju opće ciljeve cilje Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) Europske unije i Republike Hrvatske. Indikatori učinka na postizanje ciljeva ZPP-a (njih 16²¹) koje možemo izdvojiti na mjerljiv način primjenjiv putem ove LRS su slijedeći:

- Porast prihoda iz poljoprivrednog poduzetništva putem sufinanciranih projekata: za min. 10%
- Povećanje zapošljavanja koje utječe na smanjenje nezaposlenosti: 4 kreirana radna mjesta putem provedbe LRS

²⁰ LAG administrator podrazumijeva stručnu službu, ured, LAG-a te potencijalne vanjske stručnjake koji sudjeluju u administrativnim zadacima LAG-a.

²¹ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/index_en.htm

- Povećanje BDP-a u ruralnom području obuhvaćenom LAG-om: do 1%

Vrednovanje provedbe ukupne LRS putem krovnih pokazatelja (indikatora) rezultata 2023. (provedba vrednovanja 2024.) i do kraja programskog i realizacijskog razdoblja 2025. (provedba vrednovanja 2026.):

Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>)- <i>Pravilnik²², CMES/CMEF</i>									
Godina vrednovanja (isplaćeno 2023./2025.)		Planirana financijska alokacija (%), isplaćeno		Ukupan broj sufinanciranih projekata		Ukupna isplaćena sredstva (EUR), javni rashodi		Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata	
		2023.	2025.	2023.	2025.	2023.	2025.	2023.	2025.
UKUPNO LRS	Ukupno LRS (19.2/19.3/19.4)	98,68	100	55	56	1.485.988,99	1.505.828,34	4	4
Strateški cilj LRS	Podmjera PRR M19								
SC2	Ukupno LRS	46,70	46,70	47	47	703.264,11	703.264,11	2	2
	19.2	61,30	61,30	47	47	703.264,11	703.264,11	2	2
SC 3	Ukupno LRS (19.2/19.3/19.4)	51,98	53,30	8	9	782.724,88	802.564,24	2	2
	19.2	37,32	38,70	5	6	428.162,19	444.033,68	0	0
	19.3	100	100	3	3	57.364,89	57.364,89	0	0
	19.4	98,68	100	N/A	N/A	297.197,80	301.165,67	2	2

6.2 Opis procjene LRS

Svrha procjene je da razumijemo zašto i do koje mjere su postignuti očekivani i neočekivani rezultati i kakav je njihov utjecaj na razvoj. Procjena (vrednovanje) je značajan izvor dokaza o postizanju rezultata te daje značajan doprinos stvaranju znanja i organizacijskog učenja (jača vještine i sposobnosti). Procjenu LRS organizira Upravni Odbor LAG-a a odgovorno tijelo je osoblje LAG-a (LAG administrator) te vanjski stručnjaci za vrednovanje LRS i rada LAG-a. Procjena strategije obuhvaća: godišnja izvješća o praćenju te rezultate i učinke provedenih projekata.

Vremenski raspored: vrednovanje (evaluacija) će se provoditi dva puta tijekom razdoblja koje pokriva LAG Marinianis, a pokriti cjelokupno razdoblje provedbe LRS. Izvješće odobrava Skupština LAGa.

Vrednovanje (evaluacija) provedbe LRS koristiti će pristup i kriterije u skladu sa najnovijom i najboljom EU praksom, kao i najboljom praksom realiziranom, do sada, u Hrvatskoj. Posebna će se pažnja posvetiti ključnim evaluacijskim kriterijima a to su u prvom redu:

- Relevantnost: označava da li je realizirano u okviru provede LRS primjereno socio-ekonomskim problemima područja koje pokriva LAG Marinianis.
- Efektivnost (djelotvornost): uspoređivati će se što je ostvareno u odnosu na planirano, do koje mjere su ciljevi ostvareni te do koje mjere se očekuje da će se ostvariti do kraja predviđene realizacije LRS
- Efikasnost (učinkovitost): podrazumijeva postizanje očekivanih rezultata s minimalnim troškovima, odnosno maksimiziranje razvojnih rezultata za danu razinu resursa.
- Održivost - ocjenjuje mjeru u kojoj je vidljivo da će učinci realizacije mjera i projekata trajati nakon što ona završi, odnosno procjenjivati će se izglednost trajnosti rezultata.

²² Napomena: Izmjena je sukladna nacionalnom regulatornom okviru za provedbu LEADER/CLLD-a u okviru Programa ruralnog razvoja 2014.-2020., Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5780 potpisanim između LAG-a Marinianis i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju s pripadajućim Aneksima br. 5780/1 i 5780/2. Izmjena je provedena zbog realokacija te radi uvećanja dodijeljenih sredstava odabranom LAG-u u okviru produžetka trajanja odnosno tzv. prijelaznog razdoblja provedbe Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. na 2021.-2022. godinu.

- Utjecaj – procjenjivati će se koji su razvojni utjecaji izgledni?

Kriteriji će se primjenjivati na način da se koriste uobičajena evaluacijska pitanja, primjerice:

- *Relevantnost*: Da li je napravljeno ono što je bilo planirano?
- *Efektivnost/djelotvornost*: Da li je postignuto ono što smo željeli (do koje mjere su postignuti ciljevi)?
- *Efikasnost/učinkovitost*: Da li su se ciljevi ostvarili po najnižim troškovima?)?
- *Korisnost*: Da li su rezultati ispunili dugoročne potrebe u datom području koje pokriva LAG Marinianis? Da li su, očekivani ili neočekivani, rezultati zadovoljavajući?
- *Održivost*: Da li će rezultati i utjecaji, trajati?
- *Utjecaj*: Kakvi su dugoročni (razvojni) utjecaji predviđeni?

Izraditi će se i evaluacijski plan, koji će pomoći u realizaciji uspješne procjene LRS a koji će biti prvenstveno usmjeren na pružanje sljedećih ključnih odgovora: Koji su ciljevi LAG a za praćenje i evaluaciju, koji pokrivaju i razinu LRS-a i Programa? Na koje će se načine upravljati postupcima? Postoje li posebne teme LRS ili CLLD/LEADER-a koje bi LAG htio istražiti ili ocijeniti? Koji i kakvi su podaci potrebni za praćenje i evaluaciju LRS te kako će se njima upravljati? Koji će se alati i metode koristiti i/ili podaci i informacije? Kakav je vremenski raspored? Kako će se osigurati transparentnost i vidljivost te poštivanje načela participativnosti? Koja su sredstva za to sve potrebna?.....

7. Opis sposobnosti provedbe LRS

7.1 Povijest organizacije i dosadašnja iskustva LAG-a u provedbi projekata

Lokalna akcijska grupa Marinianis (LAG Marinianis) je neprofitna organizacija, udruga, nastala 2011. godine kao rezultat provedbe IPA CBC HU HR projekta „Zajednička regionalna i ekonomska strategija razvoja područja Slatina-Szgytevar“. Svrha uspostavljanja LAG-a Marinianis je poticanje dugoročnog održivog razvoja, oslanjanjem na pristup razvoja ruralnih područja kojeg je razvila Europska unija (EU) (LEADER pristup). LEADER pristupom se potiče jačanje lokalnog razvoja na temelju uspostavljanja lokalnog partnerstva koje djeluje u skladu s načelom „odozdo prema gore“ (tzv. „bottom-up“) i višesektorskim, integriranim pristupom. LAG Marinianis broji oko 60 članova koje čine pravne i fizičke osobe iz javnog, gospodarskog i civilnog sektora.

U 2014. godini LAG Marinianis je proveo ukupno 16 aktivnosti iz Podmjere 1 u okviru mjere LEADER. Ukupan iznos tražene potpore za aktivnosti u Mjeri LEADER je iznosio 307.000,00 HRK, a isplaćeno je 147.386,25 HRK. U 2014. godini je LAG izdao pismo preporuke za 6 projekata, od čega četiri za projekte iz sektora uljarica i žitarica, a dva iz sektora mljekarstva. Kroz mjeru LEADER, Podmjeru 1 je najviši iznos potpore u 2014. godini isplaćen za plaće osoblja LAG-a Marinianis (73.515,26 kn). Prema iznosu, slijede potpore za animaciju, izradu promidžbenih materijala i organizaciju promidžbenih događaja za članove i stanovnike LAG-a (28.734,94 kn) te sudjelovanje zaposlenika, volontera i članova LAG-a na seminarima, radionicama i sastancima (27.728,40 kn). Manji iznos potpore je isplaćen u okviru Podmjere 2, za nabavu opreme i pružanje usluga LAG-a (20.407,65 kn).

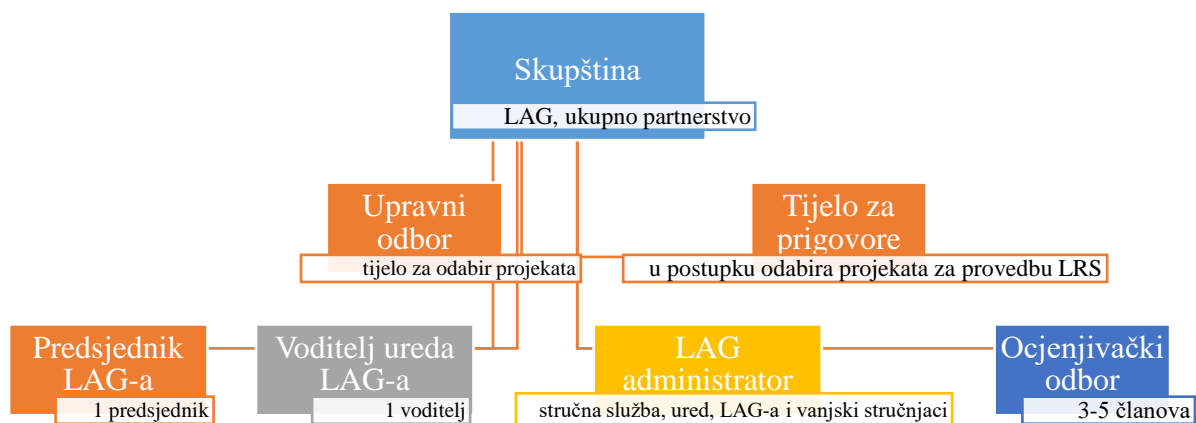
Projekt „Bottom – up“ koji je sufinanciran sredstvima iz poziva Lokalne inicijative za poticanje zapošljavanja – faza II, iz Europskog socijalnog fonda. Nositelj projekta je Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije VIDRA. LAG Marinianis je, uz LAG Papuk, LAG Karašica i Razvojnu agenciju Slavonije i Baranje, jedan od partnera na projektu. Vrijednost projekta je 153.999,39 eura, a provedba će trajati 12 mjeseci.

Cilj projekta je poticanje zapošljavanja u Virovitičko-podravskoj i Osječko-baranjskoj županiji kroz edukaciju mladih visokoobrazovanih osoba za specifična znanja i vještine potrebne na tržištu rada i kroz osnaživanje LAG-ova za bolje povlačenje sredstava iz EU kojima će se doprinijeti razvoju regije i povećati zapošljivost stanovnika. Na taj način, Virovitičko-podravska županija će, putem županijske Razvojne agencije VIDRA, pomoći grupi od 25 visokoobrazovanih mladih nezaposlenih osoba da poboljšaju svoje profesionalne vještine i razviju nove, a 3 LAG-a imat će dostupan stručni kadar i tehničku opremu kako bi uspješno konkurirali ne samo za poslove Lokalnih akcijskih grupa, već i u javnom i privatnom sektoru koji se bavi dugoročnim strateškim planiranjem i ima za cilj unapređenje poslovanja.

U sklopu projekta, partnerske razvojne agencije, provodit će i PMC radionice, kao i 2 informativne radionice o mogućnostima financiranja iz EU fondova zainteresiranom stanovništvu iz ruralnih područja.

Pomoć „nevidljivim“ građanima - nositelj projekta je Udruga osoba s invaliditetom Slatina (UOSI Slatina). Vrijednost projekta je 220.573,96 eura. 90% projekta financira se iz Europskog socijalnog fonda, a preostali iznos osigurali su Ured za udruge Vlade RH i UOSI Slatina. U sklopu projekta, u LAG-u Marinianis je kao asistent na projektu zaposlena jedna osoba na nepuno radno vrijeme od 12 sati tjedno.

7.2 Kapaciteti za provedbu LRS

7.2.1 Ljudski kapaciteti za provedbu LRS

Organigram LAG-a Marinianis prikazan je prethodno. Trenutna organizacijska struktura postavljena je na način da osigurava potrebne kapacitete za provedbu navedenih radnih paketa i nakon odobrenja za provedbu LRS. Trenutni kapaciteti dovoljni su za osiguravanje funkcionalnosti i kvalitete pripreme LRS.

Odgovornosti i zadaće pojedinog tijela LAG-a sukladno definiranim radnim paketima za provedbu LRS su sljedeći:

Radni paket	Odgovorno tijelo	Područje odgovornosti
Prikupljanje i priprema projektnih dosijea za vrednovanje	LAG administrator ²³	Priprema dokumentacije za objavu natječaja, organizacija i održavanje info-dana, administriranje Baze projekata sukladno internim pravilnicima
	Upravni odbor	Usvajanje natječajne dokumentacije i objave LAG natječaja
	Upravni odbor	Usvajanje internih procedura za provedbu LAG Natječaja i rad tijela LAG-a

²³ LAG administrator podrazumijeva stručnu službu, ured, LAG-a te potencijalne vanjske stručnjake koji sudjeluju u administrativnim zadaćama LAG-a.

Odabir projekata	LAG administrator	Zaprimanje projekata, provedba administrativne kontrole, priprema projektnih dosjea za ocjenjivanje, priprema rang liste, upućivanje prema Upravnom odboru, priprema dokumentacije o odabranim projektima i slanje prema APPRRR
	Ocjenjivački odbor	Ocjenjivanje pristiglih projekata prema zadanim kriterijima u natječajnoj dokumentaciji, priprema rang liste projekata
	Upravni odbor	Imenovanje Ocjenjivačkog odbora, razmatranje i odobravanje projekata prema izrađenoj rang listi projekata od strane odbora
	Tijelo nadležno za prigovore	Odlučivanje o prigovorima na odluke Upravnog odbora u sustavu odabira projekata
	APPRRR	Provjera provedbe postupka natječaja i odabira projekata te odabranih projekata LAG-a, odobravanje zahtjeva za potporu i zahtjeva za isplatu provedenih projekata
Provedba projekata	LAG administrator	Organizacija i provedba radionica za krajnje korisnike, praćenje provedbe projekata, stručna pomoć u provedbi projekata
Animacijske aktivnosti	LAG administrator	Organizacija tematskih radionica i info dana LAG-a, intervjui s lokalnim stanovništvom, organizacija konferencija, specijalizirane edukacije za djelatnike, volontere i članove LAG-a kako bi podigli svoje kapacitete i prenijeli znanja i iskustva na lokalnu zajednicu, promoviranje suradnje
Aktivnosti suradnje	LAG administrator	Priprema projekata suradnje, provedba projekata suradnje, umrežavanje LAG-a sa strukovnim organizacijama, lokalnim i regionalnim tijelima, drugim LAG-ovima radi prijenosa dobre prakse i primjenu načela razvoja „odozdo prema gore“
	Upravni odbor	Priprema i prihvaćanje projekata suradnje
	Upravni odbor	Odobrenje završnog izvješća projekata suradnje, na razini LAG-a
	APPRRR	Odobrenje pripreme i provedbe projekata suradnje, odobrenje isplate prihvatljivih troškova pripreme i provedbe projekata suradnje
Administracija	LAG administrator	Priprema Provedbenog i godišnjeg Akcijskog plana provedbe Strategije, priprema izvješća o radu LAG-a, priprema plana rada LAG-a za naredno razdoblje, komunikacija s nacionalnom Agencijom za plaćanja, koordinacija članstva LAG-a u strukovnim udruženjima
	Upravni odbor	Odobrenje prijedloga plana provedbe LRS, godišnjeg izvješća o radu i plana rada
	Skupština	Usvajanje plana provedbe LRS, godišnjeg izvješća o radu i plana rada

	APPRRR	Kontrola prihvatljivosti troškova provedbe LRS, isplata, monitoring rada LAG-a sukladno nacionalnoj regulativi
Vrednovanje i praćenje	LAG administrator	Izrada godišnjeg i <i>ad-hoc</i> izvješća o provedbi LRS prema zadanim parametrima (godišnje)
	Upravni odbor	Odobranje prijedloga svih izvješća o provedbi LRS
	Skupština	Potvrđivanje, usvajanje, godišnjeg izvješća o provedbi LRS
	APPRRR/Min. poljoprivrede	Smjernice za vrednovanje na razini PRR, kontrola vrednovanja i provedbe (učinaka i rezultata LRS)
	Vanjski stručnjak	Provedba vanjskog vrednovanja provedbe LRS temeljem zadanih parametara vrednovanja te izrada preporuka za daljnju provedbu

7.2.2 Financijski kapaciteti za provedbu LRS i financiranje rada LAG-a

Financijski kapaciteti LAG-a Marinianis²⁴ za provedbu LRS temelje se korištenju sredstava koja su na raspolaganju iz Mjere 19, Programa ruralnog razvoja 2014.-2020., odnosno, za provedbu podmjere 19.2 – Provedba operacija unutar CLLD strategije, podmjere 19.3. – Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a i prateće podmjere 19.4. – Tekući troškovi i animacija, a koji ukupno iznose, sukladno Ugovoru, 1.505.828,34 EUR. Za same aktivnosti vezane uz provedbu podmjera 19.3 i 19.4 (TO 3.2.1. i 3.2.2 LRS) iz kojih samo partnerstvo (LAG) ima na raspolaganju za povrat iz javnih sredstava, a prema Ugovoru, iznos od 358.530,56 EUR. Dio sredstava predfinanciranja planira se koristiti iz članarine (samofinanciranje) članova partnerstva, a koja je trenutno na razini 150.000,00 kn/godišnje (ukupno svih članova). Osim članarina, LAG planira koristiti i sustav međufinanciranja NZRCD te kredit ZEF-a i poslovnih banka (u iznosu do 150.000,00 kn/godišnje). Struktura predfinanciranja aktivnosti zasniva se samo na izvoru iz jednog fonda (EPFRR/RH –OP RR) kojeg je Republika Hrvatska definirala za provedbu mjere LEADER/CLLD do 2020-te godine. Dodatni troškovi provedbe LRS odnose se na provedbu projekata koji će biti sufinancirani putem provedbe podmjere 19.2 (ciljana vrijednost javnog udjela definirana Ugovorom je 1.147.297,79 EUR) točnije, na iznos javne potpore za dodjelu projektima lokalnih razvojnih dionika čije je projekte odabrao LAG. Proračun troškova za provedbu LRS rađen je metodom odozdo prema gore, odnosno, projiciran je prema iskazanim potrebama korisnika tijekom programiranja LRS (baza projektnih ideja, javne konzultacije). Tijekom programiranja potrebnih alokacija prema tipovima operacija LAG se vodio i visinom dozvoljenog inteziteta potpore koja, ovisno o tipu operacije, varira od 50% do 100%. Stoga se financijska potreba realizacije LRS treba promatrati i kroz vlastita sredstva (učešće) korisnika podmjere 19.2. Tijekom programiranja, posebno se razmišljalo o alokacijama za mjere i tipove operacija za koje ovog trenutka nije poznat provedbeni okvir, odnosno nadležno tijelo nije propisalo provedbenu regulativu, te su iste programirane okvirno. Tipovi operacija LAG-a koji odgovaraju navedenim tipovima operacija nepoznatog provedbenog okvira uneseni su plan provedbe kasnijih godina. Dakle, bez obzira što za njih, razvidno iz analize potreba i mogućnosti razvoja područja te SWOT analize, postoji realna potreba, istovremeno postoji i realna opasnost kako iste neće možda biti otvorene od strane nadležnog tijela ili će njihov provedbeni okvir biti otežan za provedbu putem LRS. LAG ne može sufinancirati aktivnosti

²⁴ Sukladno Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5780 potpisanim između LAG-a Marinianis i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, s pripadajućim Aneksima.

planirane ovom LRS putem drugih izvora financiranja, s naglaskom na ESF, bez obzira što je isto bilo očekivano temeljem Partnerskog sporazuma između RH i EU za ovo programsko razdoblje. Lokalno partnerstvo će morati izraditi poseban strateški razvojni dokument za druge izvore financiranja potreba iskazanih putem ovog dokumenta, jer je ovaj, u potpunosti usmjeren isključivo na jedan izvor financiranja, što je razvidno i iz njegovih obveznih pokazatelja uspješnosti kao i iz usko programiranog financijskog okvira.

8. Financijski plan

U prethodnom poglavlju opisani su stručni kapaciteti potrebni za provedbu LRS te je dan okvir potrebnih financijskih sredstava koje je nužno uložiti u ostvarenje zadanih ciljeva i prioriteta razvoja. U ovom poglavlju prikazuju se ugovorena sredstva za provedbu pojedinog Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija u %/EUR od ukupnih sredstava koji se očekuju kroz provedbu podmjere LRS sukladne 19.2. Tekući troškovi i animacija te potpora provedbi operacija unutar CLLD strategije (19.4) kao i projekata suradnje (19.3) proračunati na temelju intenziteta potpore za ove aktivnosti navedenih Ugovoru²⁵.

---

²⁵ Napomena: Izmjena je sukladna nacionalnom regulatornom okviru za provedbu LEADER/CLLD-a u okviru Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. (Pravilnici, NN 96/17, 53/18, 91/19, 37/20, 31/21), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5780 potpisanim između LAG-a Marinianis i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju s pripadajućim Aneksima br. 5780/1 i 5780/2. Izmjena je provedena zbog realokacija te radi uvećanja dodijeljenih sredstava odabranom LAG-u u okviru produžetka trajanja odnosno tzv. prijelaznog razdoblja provedbe Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. na 2021.-2022 godinu.

Sistematiziran prikaz **financijskog plana i potrebe financijskih sredstava za provedbu odabranih projekata** na razini Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija nalazi se u tablici:

SC/M/TO, %/EUR	2014.- 2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Ukupno %	Ukupno EUR po podmjerama PRR	Ukupno EUR po SC LRS
SC2,%	0,00%	24,57%	0,00%	0,00%	36,73%	0,00%	61,30%		
EUR	0,00	281.891,51	0,00	0,00	421.372,60	0,00		703.264,11	703.264,11
M2.2, %	0,00%	24,57%	0,00%	0,00%	36,73%	0,00%	61,30%		
EUR	0,00	281.891,51	0,00	0,00	421.372,60	0,00		703.264,11	703.264,11
TO 2.2.1, %	0,00%	24,57%	0,00%	0,00%	36,73%	0,00%	61,30%		
EUR	0,00	281.891,51	0,00	0,00	421.372,60	0,00		703.264,11	703.264,11
SC3,%	0,00%	0,00%	28,87%	8,45%	0,00%	1,38%	38,70%		
EUR	0,00	0,00	331.181,86	96.980,33	0,00	15.871,49		444.033,68	802.564,24
M3.1, %	0,00%	0,00%	28,87%	8,45%	0,00%	1,38%	38,70%		
EUR	0,00	0,00	331.181,86	96.980,33	0,00	15.871,49		444.033,68	444.033,68
TO3.1.1,%	0,00%	0,00%	28,87%	8,45%	0,00%	1,38%	38,70%		
EUR	0,00	0,00	331.181,86	96.980,33	0,00	15.871,49		444.033,68	444.033,68
UKUPNO PODMJERA 19.2								1.147.297,79	
M3.2	Valorizira se prema zasebnim doprinosima 3.2.1 i 3.2.2 – prikazuju se zasebno								
EUR									358.530,56
TO3.2.1,%	0,00%	0,00%	0,00%	36,57%	63,43%	0,00%	100% podmjera 19.3		
EUR	0,00	0,00	0,00	20.979,00	36.385,89	0,00		57.364,89	57.364,89
UKUPNO PODMJERA 19.3								57.364,89	
TO3.2.2,%	16%	16%	16%	16%	17%	17%	100% podmjera 19.4		
EUR	49.199,06	49.199,06	49.199,06	49.199,06	52.184,71	52.184,71		301.165,67	301.165,67
UKUPNO PODMJERA 19.4								301.165,67	

Sistematiziran prikaz **očekivane financijske realizacije** provedbe odabranih projekata na razini Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija nalazi se u tablici:

SC/M/TO, %/EUR	2018. - 2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	Ukupno %	Ukupno EUR	Ukupno EUR po SC LRS
SC2,% *	0,00%	24,57%	0,00%	36,73%	0,00%	0,00%	61,30%		
EUR	0,00	281.891,51	0,00	421.372,60	0,00	0,00		703.264,11	703.264,11
M2.2, % *	0,00%	24,57%	0,00%	36,73%	0,00%	0,00%	61,30%		
EUR	0,00	281.891,51	0,00	421.372,60	0,00	0,00		703.264,11	703.264,11
TO 2.2.1, % *	0,00%	24,57%	0,00%	36,73%	0,00%	0,00%	61,30%		
EUR	0,00	281.891,51	0,00	421.372,60	0,00	0,00		703.264,11	703.264,11
SC3,% *	0,00%	28,87%	8,45%	0,00%	1,38%	0,00%	38,70%		
EUR	0,00	331.181,86	96.980,33	0,00	15.871,49	0,00		444.033,68	802.564,24
M3.1, % *	0,00%	28,87%	8,45%	0,00%	1,38%	0,00%	38,70%		
EUR	0,00	331.181,86	96.980,33	0,00	15.871,49	0,00		444.033,68	444.033,68
TO3.1.1,% *	0,00%	28,87%	8,45%	0,00%	1,38%	0,00%	38,70%		
EUR	0,00	331.181,86	96.980,33	0,00	15.871,49	0,00		444.033,68	444.033,68
UKUPNO PODMJERA 19.2								1.147.297,79	
M3.2	Valorizira se prema zasebnim doprinosima 3.2.1 i 3.2.2 – prikazuju se zasebno								
EUR									358.530,56
TO3.2.1,% **	0,00%	0,00%	36,57%	63,43%	0,00%	0,00%	100% podmjera 19.3		
EUR	0,00	0,00	20.979,00	36.385,89	0,00	0,00		57.364,89	57.364,89
UKUPNO PODMJERA 19.3								57.364,89	
TO3.2.2,% ***	0,00%	50,89%	9,79%	38,00%	1,32%	0,00%	100% podmjera 19.4		
EUR	0,00	153.268,34	29.489,83	114.439,62	3.967,87	0,00		301.165,67	301.165,67
UKUPNO PODMJERA 19.4								301.165,67	

9. Dodaci

- Dodatak 1. Popis naselja u JLS LAG-a Marinianis
- Dodatak 2. NATURA 2000 na području LAG-a Marinianis
- Dodatak 3. Dodatak osnovnoj analizi LRS LAG-a Marinianis
- Dodatak 4. Razrada strateškog razvojnog cilja 2, s pripadajućim mjerama, TO, indikatorima i uvjetima implementacije, usklađen
- Dodatak 5. Razrada strateškog razvojnog cilja 3, s pripadajućim mjerama, TO, indikatorima i uvjetima implementacije, usklađen
- Dodatak 6. Kriteriji odabira projektnih prijedloga (zahtjeva za potporu) LAG-a Marinianis,
- Dodatak 7. Analiza rizika prilikom provedbe LRS LAG-a Marinianis
- Dodatak 8. Sažetak indikatora LRS LAG-a Marinianis